

SERVET-İ FÜNÛN EDEBÎ TOPLULUĞUNUN DAĞILMA
SÜRECİNDE “ŞİİRİMİZ” MAKALESİ

*Ahmet KOÇAK**

ÖZET

Servet-i Fünûn dergisi etrafında toplanan ve aynı adla anılan edebiyat topluluğunu oluşturan şair ve yazarlar, özellikle 1896-1901 yılları arasında başta dil olmak üzere, nazım ve nesir sahasında yaptıkları yenilik ve getirdikleri yeni anlayışla bir çığır açmışlardır. Bununla beraber yeni kelimelerden müteşekkil süslü bir dil kullanmaları, halktan uzak bir edebiyat anlayışı getirmeleri yüzünden de eleştiriye uğramışlardır. Belli bir edebiyat ve düşünce anlayışı etrafında bir araya gelen bu topluluğun dağılmasına zemin hazırlayan ve ilk çatlağın oluşmasını sağlayan, A(yın) Nadir'in (Ali Ekrem) bu dergide yayımlanmasını istediği, ancak Tevfik Fikret tarafından sansüre tabi tutularak yayımlanmış olan “Şiirimiz” yazısıdır. Bu makalede, “Şiirimiz” unvanlı bu yazının dönemin edebî tartışmalarındaki yeri üzerinde durulacak, ardından hem Servet-i Fünûn'da hem de sansüre uğradıktan sonra Malûmat'ta yayımlanan şekli değerlendirilecek, böylece makalenin Servet-i Fünûn'da yayımlandığı haliyle kalan bölümleri ilk defa yayımlanmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler

A(yın) Nâdir, Ali Ekrem, Servet-i Fünûn, Malûmat, Şiirimiz, Dekadanlık.

A(yın) Nadir'in (Ali Ekrem) yazdığı “Şiirimiz” makalesi gerek Servet-i Fünûn edebî topluluğunun dağılmasına başlangıç oluşturması, gerekse yol açtığı tartışmalar ve kampaşmalarla edebiyat tarihimiz için üzerinde çokça durulan, hakkında farklı çalışmaların yapıldığı bir metin haline gelmiştir. Konuyla ilgili olarak Abdullah Uçman “Edebiyat-ı Cedîdeye Dair Ali Ekrem'den Rıza Tevfik'e Bir Mektup”¹ adlı makalesinde işin perde arkasıyla beraber Malûmat'taki metnini yayımladı. Fatih Andı ise “Devrin Edebiyatçılarının Mektupları Işığında A(yın) Nâdir'in ‘Şiirimiz’

* Öğr. Gör. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. kocakahmet70@hotmail.com

¹ Bkz. Abdullah Uçman, *Edebiyat-ı Cedîdeye Dair Ali Ekrem'den Rıza Tevfik'e Bir Mektup*, Kitabevi Yay. İstanbul 1997.

Makalesi ve Neticeleri”² makalesiyle “Şiirimiz”in devrin edebiyatçıları arasında nasıl bir yankı bulduğunu özel mektuplar eşliğinde açıklığa kavuşturur.

Bu çalışmada ise bu iki çalışmadan farklı ve onlara ek olarak A(yın) Nâdir’in önce *Servet-i Fünûn* dergisinde yayımlanmaya başlanan, burada sansüre uğradıktan sonra “*Malûmât*”ta³ yayımlanan “Şiirimiz” makalesinin karşılaştırması yapılarak *Servet-i Fünûn*’da yayımlanan kısmı ilk defa neşredilmiş olacaktır.⁴

A(yın) Nâdir makalesini önce yayımlatmak için *Servet-i Fünûn* dergisine gönderirken Tefvik Fikret’e hitaben küçük bir de mektup ilave eder. “Tevfikçğim” hitabıyla başlayan mektubunda makalesinin uzunca olduğunu hatırlattıktan sonra “bu makaleyi çok emek sarf ederek” yazdığını, başkalarının hatırı için eserini “hırpalama”masını, özellikle makalesinde “hiçbir bahsin tayy hatta ta’dil edilmesine rıza” göstermeyeceğini belirtir. Her şeyi göze alarak bu makaleyi yazdığını belirttikten sonra şöyle devam eder:

“Şiirlerin hakkındaki fikrimi de en samimi surette söyledim. Bundan dolayı yahut hala kimsenin hatırına toz kondurmamak mesleğini her nedense muhafaza emeliyle eserimin aynen Servet-i Fünûn’a dercini arzu etmeyebilirsiniz. Bu halde hiç dercettirme. Gazetenin münderecatı sana muhavveldir. Âsârı red ve kabulde

² Bkz. Fatih Andı, “Devrin edebiyatçılarının Mektupları Işığında Ali Ekrem’in ‘Şiirimiz’ Makalesi ve Neticeleri” *Edebiyat Araştırmaları I*, İstanbul, Kitabevi Yay. 2000, s. 145-174.

³ *Malûmât*, 11 Mayıs 1311 – 7 Ağustos 1319 (23 Mayıs 1895 – 20 Ağustos 1903) yılları arasında 423 sayı olarak yayımlanmış ve Türk basın tarihinde Baba Tahir adıyla tanınan Mehmet Tahir tarafından çıkarılmıştır. Dergi resim ve fotoğrafların da yayımlanması dolayısıyla *Musavver Malûmât* olarak da tanınır. Devrinin edebi ve kültürel ortamın gelişmesine büyük katkısı olan *Malûmât*’ın bir başka özelliği de Batı edebî gelişmelerin günü gününe takip ediliyor olmasıdır. Türk edebiyatı tarihinde önemli bir yeri olan “abes – muktebes”, “klasikler” gibi edebi tartışmalara taraf olmuş, bu konuların etraflıca tartışılmasında önemli bir görev üstlenmiştir. En önemlisi *Servet-i Fünûn* hareketinin dağılmasına yol açan Ali Ekrem’in A. Nâdir imzasıyla yazdığı “Şiirimiz” makalesi *Malûmât*’ta yayımlanmıştır. Bkz. Abdullah Uçman, “*Malûmât*”, *DİA*, XXVII, 543-545.

⁴ Abdullah Uçman, Ali Ekrem’in bu konunun iç yüzünü anlatan mektuplarıyla beraber “Şiirimiz” makalesinin *Malumat*’ta yayımlanan metnini yayımlamıştır. Dolayısıyla bu makale çerçevesinde yayımlanmayan kısımlar üzerinde durulacaktır.

ihiyarını teslim eyerim. Fakat herkes de iyi kötü yazdığının sahibidir. Kimse başkasının fikrine tebean kendi fikirlerini daima ta'dil etmekle mükellef tutulamaz. Zaten bu makaleyi biraz daha tafsil ederek risale şeklinde bastırmak emelindeyim. Servet-i Fünûn'a dercolunmazsa emeklerim yine heba olmaz. Herhalde ya bilâ-ta'dil gazeteye dercettirirsin yâhûd müsveddeleri bana verilmek üzere matbaaya iadeye inayet edersin kardeşçğim.”⁵

Ancak mektuptaki bu uyarıları dikkate almayarak Tevfik Fikret makaleyi “tayı ve ta'dil” ederek yayımlamaya başlar. A(yın) Nâdir, Rıza Tevfik'e yazdığı mektupta bu uyarılara ve ricaya rağmen Tevfik Fikret'i makaleyi “istediği gibi tashih etti, zîr ü zeber etti, en canlı yerlerini kaldırdı maskaraya döndürdü ve öylece neşretti.” sözleriyle suçlar.

“Şiirimiz” makalesinin bazı bölümlerinin sansüre uğramasının A(yın) Nâdir'i rahatsız edeceğini Tevfik Fikret de bilmektedir. Bu yüzden ona hitaben uzunca bir mektup yazar. A(yın) Nâdir'in “Bana yazdığı itizârnameyi de evime bile göndermeğe lüzum görmeyerek Servet-i Fünûn matbaasına bırakıvermiş idi. Bu itizârname, makalemin tahrifât-ı külliye ile neşrinden tamam on bir gün sonra Servet-i Fünûn Matbaasına uğradığım bir gün ser-mürettib tarafından elime alelâde tutuşturulmuştu” dediği mektubun bazı kısımları şu şekildedir:

“Ekremcik,

Müsveddelerin bir kısmını bâkir olarak iade ediyorum, çünkü öyle istemişsin. Fakat şurasını söyleyeyim ki, bunları iade edişim gazetenin münderecatı bana muhavvel olduğu ve bu salâhiyetten istifade ile olur olmaz her şeyi tervîc ve müdafaa mesleğim bulunduğu için değil. Bunda hata ediyorsun. Bu cüretim makalenin sonları, gazetenin şimdiye kadar alışmadığı bir yolda, yani kendi dilimizle ta'riz –tenkid değil ta'riz!- yolunda yazılmış olmasından ileri geldi. Sen de bilirsin ki Fâik Âlî, Süleyman Nesîb, İbrahim Cehdî, Sâhir, Fâhir, hatta Cenâb hakkında kullandığın lisân bir lisân-ı tenkit değil, adeta ta'riz ve tezyîftir. Servet-i Fünûn'da şimdiye kadar kaçındığımız bu nevi mücadelâta kapı açacak olursak sonra ne olur?

⁵ *Mektuplarla Tevfik Fikret ve Çevresi*, (Haz. Fatih Andı, Hüseyin Yorulmaz, Yılmaz Taşçıoğlu), İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul 1999, s. 107-108 ; Andı, *Edebiyat Araştırmaları I*, s. 153.

(...) *Nasıl olur da mütâlaâtını bu kadar hararet-i dem ve tehevür-i nazarla yazdın? Doğrusu şaşım kaldım. İbtidâları pekiyi gidiyordu, sonra birden değiştin. İhtimal, sen farkında değilsin, fakat emin ol ki bu adamlara aid sözlerinin hemen her kelimesinde tehevürünün zehirleri titriyor. Dediğin gibi herkes fikrinde hürdür; Servet-i Fünûn makalenini aynıyla, tamamıyla basmalı idi. Lakin o zaman vürûd etmek ihtimali olan cevapları da basmak lazım gelirdi. Sonra ne yapardım? Henüz etrafın şemeti layıkıyla susmadan Servet-i Fünûn'un kendi kendini hırpalamaya, -tenkid ve muâheze değil, hırpalamaya- incitmeye kalkışması pek gülünç, daha doğrusu pek girye-engîz olmaz mı idi?.. İşte bunu düşünerek, bu hafta makalenin yalnız nazariyât kısmını derc ile diğer parçasını -avfına iğtirâren- terk ettim. Bunun bir kitap olarak intişarı halinde herkes kendine ait müdafaayı istediği yerde serd eder ve Servet-i Fünûn masun kalır. (...) Kimin için olursa olsun, samimi olan tenkidatına, hele kendim için istediğin kadar ta'rizâta Servet-i Fünûn'un sahifeleri daima ve kemâl-i iftihâr ile açıktır. (...)*⁶

A(yın) Nâdir'in Rıza Tevfik'e yazdığı mektupta o günleri anlatması ise daha farklıdır. Tartışmanın boyutu, birbirine kin kusacak şekle dönüşmüştür:

"Tevfik Fikret'in bu hareketine duçâr olunca doğrusu tahammül edemedim. Kalktım Malûmât'a gittim. H. Nâzım benimle geldi, siz geldiniz [Rıza Tevfik], Menemenlizâde Tahir merhum geldi, Sezâyî geldi Ali Kâmi filan geldi. Servet-i Fünûncular kudurdular. Üzerime kendi tabirlerince bir seylâbe-i çirk ü sûtûm döktüler."

Tevfik Fikret'in *Servet-i Fünûn*'da yayımladığı kısımlar, Tevfik Fikret'in de yukarıdaki mektupta işaret ettiği gibi, daha çok "tedkikât-ı lafziye"ye ait olanlardır. Makalede Servet-i Fünûn şâirleri ve şiiirlerinden ör-

⁶ Mektubun tamamı için Bkz. *Mektuplarla Tevfik Fikret ve Çevresi*, s. 155-156.

⁷ Bu ekibin Malûmât'a geçiş üzerine Tevfik Fikret şu kıtayı yazar:

*Aydın Nâdir hakaret gördü gitti
H. Nâzım başta hikmet gördü gitti
Sezâyî fazla hürmet gördü gitti
Hele Tahir Bey'in esbâbı ma'lum
O, Tahir'le karâbet gördü gitti."*

(Bkz. Sadettin Nüzhet Ergün, *Cenab Şahabeddin*, İstanbul 1934, s. 46; İ. Hikmet Ertaayan, *Tevfik Fikret Hayatı Şahsiyeti ve Eserleri*, İstanbul 1963, s. 82; Uçman, *Ali Ekrem'den Rıza Tevfik'e Bir Mektup*, s. 41.)

nekler verilerek tek tek bahsedilir. Başta Tevfik Fikret olmak üzere, Cenab Şahabeddin, Süleyman Nesib (Süleymanpaşazâde Sami), İbrahim Cehdî (Süleyman Nazif), Celâl Sâhir, Fâhîr (Zihni Paşa torunu Neyyir), Zâhir (Fâik Âli) gibi *Servet-i Fünûn*'un dergisinin önemli isimlerinin şiirlerini hem mânâ hem de lafız olarak değerlendirir, tenkitlerini sıralar. Hangi vezinlerin daha çok kullanıldığı, hangileriyle artık şiir yazılmadığı gibi Türk şiirindeki değişme ve tartışmalar da yer alır.⁸

Ancak esas *Servet-i Fünûn* dergisinin başındaki kişi ve dönemin büyük ismi olarak kabul edilen Tevfik Fikret'i eleştiren bölümler sansüre uğrayan kısımlardır.

İşte bu sansür Servet-i Fünûn edebî topluluğunun dağılmasına kadar gidecek bir süreci de başlatır. Bu "tayy ve ta'dil"den haberdar olan A(yın) Nâdir yazısını bu durumu anlatan Ahmed Rasim'e yazdığı mektupla beraber *Servet-i Fünûn* dergisinin rakibi olan *Malûmât*'ta yayımlatır. A(yın) Nâdir 26 Teşrin-i sani 1316 [9 Aralık 1900] tarihli mektupta yazısının Servet-i Fünûn'da sansüre uğramasını izah ettikten sonra *Malûmat*'ta yayımlanmasını ister.

"(...) Şiirimizden başlayarak edebiyatımıza müteallik bî- tarafâne ve hak-gûyâne bazı mülâhazât îrâdından birçok faideler hâsıl olabileceğine zâhib olduğum için 'Şiirimiz' ünvanıyla yazmakta olduğum makaleyi sırasıyla Servet-i Fünûn'a gönderiyordum. Servet-i Fünûn makalemin en mühim yerlerini tayy ederek, tertibini herc ü merc eyleyerek neşretti. Bu muamelesiyle eserin ya tamamen derci yahut iadesi hakkında evvelce ettiğim ihtarı da nazar-ı itibara almamış oldu. Bundan Servet-i Fünûn muharrir-i edebîsinin başkaları tarafından yazılmış ve imza edilmiş eserler üzerinde keyfe mâ-yeşâ tasarruf iddiasında bulun-

⁸ Türk edebiyatında hece-aruz tartışmaları, bu arada Servet-i Fünûn dönemindeki bu konuyla ilgili tartışmaları, hakkında bkz. Hasan Kolcu, *Türk Edebiyatında Hece-Aruz Tartışmaları*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007, s.75-84. Bu arada Türk şiirinde şekil değişikliklerinin Servet-i Fünûn'dan çok önce başladığı da hatırlanmalıdır. Daha geniş bilgi için bkz. M. Fatih Andı, *Servet-i Fünûn'a Kadar Yeni Türk Edebiyatında Şekil Değişmeleri*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 1997; Ali Ekrem'in "Şiirimiz" makalesinde ruh hallerine göre vezin kullanılması önerisine benzer görüşleri daha önce Tevfik Fikret de dile getirmiştir. Bkz. Hasan Kolcu, "Servet-i Fünûn Yıllarında Vezinde Arayışlar ve Tevfik Fikret", KOSBED (Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi), S. 2, Kocaeli 2001, s. 289-296.

duğu ve Servet-i Fünûn'a yazılacak âsârın mizaç ve meşrebine muvâfık olmasını şart ittihaz etmek istediği anlaşıldı. Vazifesi bir veya birkaç kişinin âmâl-i hod-fürûşânesini istihsâle vesâletten ibaret kalmış olduğu böyle bir delil-i müessifle tezâhür eden o risâleye artık ihdâ-yı âsâra devam edemem. Maksadım kimsenin keyfine değil, edebiyatımıza hizmet etmektir. Malûmât ise bilâ-tefrik âsâr-ı vâri-deyi neşre delâlet ediyor zannındayım. İşte makale-i âcizânemin meânîye ait kısmını –Servet-i Fünûn'da mebdeinden itibaren- Malûmât'ta neşrettirmek üzere size gönderiyorum. Mâba'dini de Servet-i Fünûn'un neşretmek istemediği aksâmı maa-ziyâdetin tafsîl ederek gönderirim. Bundan sonra âsâr-ı sâire-i âcizânemi de Malûmât'ımızın sahifelerinde görmekle memnun olacağım.”⁹

A(yın) Nâdir'in Rıza Tevfik'e yazdığı mektuptan anlaşıldığına göre bu sansür olayından önce de Tevfik Fikret'le aralarında sorunlar vardır. Daha *Servet-i Fünûn'a* gelmeden önce A(yın) Nâdir "... ben zaten ilk *Malûmât'tan* ayrılmadan evvel bile Tevfik Fikret'in ne mâhir bir hodbîn ve hod-endiş olduğunu keşfetmiştim" der. Mektubun devamında edebiyat hakkındaki düşüncelerini ve o dönemdeki psikolojisini şöyle anlatır:

"(...) Bilsen Doktor, Tevfik Fikret nâmını alan o afacan hodbînin ben ne kahurlarını çektim, ne ezâlarına tahammül ettim! Lakin medh-i nefis olmakla beraber söylemeğe de çekinmeyeceğim: Benim fıtratımda aşk-ı edebiyat her şeye galiptir. İşte bundan dolayı senelerce tahammül ettim. Vaktâ ki Cenab Şahabeddin denilen ve ahûren haremîni beş çocuğuyla beraber tatlik ederek evden aparttığı küçük baldızıyla beraber Avrupa'da müessât-ı ahlakiyyenin ziyaretine (!) gittiği haber verilen şu'bedebâz-ı edeb Paris'ten Quartier Latin'den İstanbul'a geldi, mahud dekadadan eş'ârını da edebiyatımıza hediye etti. Ben derhal işin pek fena bir şekil ve suret alacağını anladım ve bundan fevkalade müteessir oldum. Bir taraftan Abdülhamid memleketi öldürüyordu, bir taraftan 'Yeni Edebiyât-ı Cedîde' imâte-i hissiyat ve efkâra sa'y etmeğe başlamıştı. Derhal meselenin vehâmetini H. Nâzım'a açtım. "Ya ayrılalım yahut bu adamları yola getirelim; Recaizâde'nin, Tevfik Fikret'in nazar-ı dikkatini celb edelim, şu mülevves inhitât edebiyatı memleketimize girmiş dedim!" H. Nâzım bana teenni tavsiye etti. "Hele bakalım biraz zaman yazsınlar, sırası gelince söyleriz!" dedi. Reşid'in vukûufuna, malûmâtına pek itimadım vardı. Siz de bilirsiniz ki liyakatlı çocuktur. Tavsiyesini hüsn-i telakki ettim, biraz zaman sonra Servet-i Fünûn sahifelerinde Zâhir,

⁹ F. Andı, *Edebiyat Araştırmaları I*, s. 147; *Mektuplarla Tevfik Fikret ve Çevresi*, s. 109-113.

Sâhir imzaları göründü; İbrahim Cehdî, Süleyman Nesib filan gibi birkaç kişinin şiirlerinde Cenab Şahabeddin'in tesirâtı âyân oldu; benim de sabır ve takatim tükendi. Reşid'e haber bile vermeden Tevfik Fikret nezdinde biraderâne ve dostâne bir teşebbüste bulunmağa karar verdim. Bir sabah kalktım, ta Rumelihisari'na kadar gittim, Fikret'i yakaladım. Sabahın saat ikisinden akşamın on birine kadar derdimi anlatmağa çalıştım."¹⁰

Mektubun devamında A(yın) Nâdir, Cenab Şahabeddin ile Halid Ziya'nın şiir ve nesri nasıl mahvettiklerini anlatır. O akşam Tevfik Fikret'in evinden kendi "kûşe-i uzleti"ne dönen A(yın) Nâdir bir hayli düşündükten sonra, susmanın kabil olamayacağına karar verir. Bu makaleyi neden yazdığıyla ilgili gerekçeler arasında şunları ifade eder: "(...) babam bu milletin lisânını tesis etti, ihyâ etti; bana hiç olmazsa babamın bu ulvî eserini sükût ve inhitâtta kurtarmak vazifesi de terettüb etmez miydi? Bu vazifeyi kendime o kadar müterettüb gördüm ki samimiyetten âri, insaniyetten berî birçok hodperestlere karşı ilân-ı harb etmeğe çekinmedim.

Yegâne istinadım da H. Nâzım'ın muâveneti idi. Mâmâfih o muâvenete bile arz-ı iftikar etmeden "Şiirimiz" makalesini yazmağa başladım."¹¹

A(yın) Nâdir'in "kudurdular" dediği Servet-i Fünûn şâir ve yazarlarının başında Tevfik Fikret ve Cenab Şahabeddin vardır. Tevfik Fikret için önce yumuşak ifadelerle söze başlar:

"Tevfik Fikret Bey büyük şâir olmaktan ziyâde muktedir bir 'artist'dir. *Rübâb-ı Şikeste*'de hele birinci kısmında bir kusûr-ı sanat yok gibidir. Fikret Bey eş'ârında bir rûh-ı giryânî değil, bunun nasıl tasvir olunabileceğini gösterir. O kadar endişe-i sanata maruz bir fikre mâliktir ki şiirlerini uzatmaktan ihtiraz eder. Daima ufak mevzuları muhtasaran yazmak emelindedir."

Servet-i Fünûn Edebiyatının önemli ismi Tevfik Fikret için A(yın) Nâdir'in bir nevi hakkını teslim edici böyle ifadelerde bulunması önemlidir. Bu cümlelerin ardından ağır ithamlar gelmeye başlar:

"Tevfik Fikret fitraten mühim bir şâir değildir.", "Tevfik Fikret havsalası, karîhası teng, his ve hayali sathi ve âdi bir mutavassıt şâirdir. (...)

¹⁰ A. Uçman, *Ali Ekrem'den Rıza Tevfik'e Bir Mektup*, s. 35-36.

¹¹ A. Uçman, *a.g.e.*, s. 39.

Tevfik Fikret hayfâ ki samimiyetten de ârîdir.” “Fikret’in ilan-ı hürriyetten sonra yazdığı şiirlerden ‘Sis’ müstesna, ki bunu zaten evvelce yazmıştır, hiçbirî hâiz-i kıymet ve ehemmiyet görülmez.. ‘Vatan Şarkıları’ filanlar gayet âdidir.”

A(yın) Nâdir’e göre Tevfik Fikret’in kendisinin iyi bir şâir olmaması “en büyük kabahati” değildir. “... birtakım herze-gû çocukları himaye ve Cenab Şahabeddin maskarasının meslek-i şiirini tervîc ederek dekadanlığın bizde zuhûr ve teessüsüne sebebiyet vermesidir.”¹²

Cenab Şahabeddin için de ağır ifadeler vardır:

“... bu oğlan bu utanmaz (!) Avrupa’da, daha doğrusu Paris bataklığından bir “ölü” edebiyat çıkarıyor, o na’ş-ı mezellet ve denâetin irinli çıbanlar mülevves cerihalarla mâlâmâl heyûlâ-yı vücudunu mülevven nûrlardan, yahut muattar ruhlardan süzölmüş kadar bârik ü nâzân bir kefen-i sanat içinde saklıyor...”¹³

İşte yukarıda küçük birkaç örneği sunulan Servet-i Fünûn edebî topluluğunun dağılmasına sebep olan, Fikret’in “tayy ve ta’dil” ettiği kısımlar Malûmât’ta yayımlanır.

Servet-i Fünûn ve *Malûmât*’ta yayımlanan “Şiirimiz” makalesiyle ilgili son olarak şu söylenebilir. Makalenin *Servet-i Fünûn* dergisinin 505 ve 506. sayılarındaki kısmı sadece bu dergide yayımlanmıştır. Dolayısıyla *Servet-i Fünûn* dergisinin 507 (16 Teşrîn-i sâni 1316, s.195-199) ve 508. (26 Teşrîn-i sâni 1316, s. 211-215) sayılarında yayımlanan (215. sayfadaki iki

¹² Ali Ekrem Rıza Tevfik’e yazdığı bu mektupta Tevfik Fikret hakkında serdettiği görüşlerin benzerini bu kadar ağır ifadelerle olmasa bile hatıralarında da onun iyi bir şâir olmadığını dile getirir. Fikret hakkında daha önce çeşitli vesilelerle dile getirdiği görüşünü tekrar eder. “büyük şâir değil, büyük artisttir. Lisan-ı nazmı son merhale-i kemaline isal etmiştir.” *Ali Ekrem Bolayır’ın Hatıraları* (haz. Metin Kayahan Özgül) Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991, s. 428.

¹³ Bu ifadeleri Ali Ekrem, Rıza Tevfik’e yazdığı mektupta da kullanmıştır. Bkz. Uçman, *a.g.e.* s. 47-65. Ali Ekrem bu mektubunda biraz da yazısının sansüre uğramasıyla kullandığı sert ifadelerin aksine hatıralarında bu iki şâirle ilgili şunları aktarır: Cenab Şahabeddin için “Şiirde rikkat ve bekâret-i hayaliyyenin timsalidir. Lüzumundan fazla sembolik olmadığı zamanlar enfes şeyler yazar. İşte *Yakazât-ı Leyliye*, *Temaşa-yı Leyâl*, *Elhân-ı Şitâ* vesâire... Cenab hassaten bir üstâd-ı nesirdir.” Fikret hakkında daha önce çeşitli vesilelerle dile getirdiği görüşünü tekrar eder. “büyük şâir değil, büyük artisttir. Lisan-ı nazmı son merhale-i kemaline isâl etmiştir.” Özgül, *Ali Ekrem Bolayır’ın Hatıraları*, s. 428.

paragraflık kısım hariç) metinle *Malûmât*'ta 266 ve 267. sayılarındaki metin aynıdır. Sansüre uğradıktan sonra sadece *Malûmât*'ta yayımlanan metin ise, bu derginin 268. (14 Kânûn-ı evvel 1316, s. 554-564) sayısındadır.

Dekadanlıkla başlayan tartışmalar neticesinde¹⁴ bir süre sonra Servet-i Fünûncular arasında da bir geçimsizlik belirmeye başlar.¹⁵ Onlara yöneltilen tenkidin temelinde ya Garb'ı taklit etmeleri veya yeni yeni kelimeler kullanmaya başlamaları yatmaktadır. Onlar da kendi aralarında ikiye ayrılırlar. Bir kısmı, bazı hücumlara uğradıklarını söyleyerek, birbirlerini haklı veya haksız müdafaa etmek zorunda olduklarını, bu yüzden şahısları değil, mesleği müdafaa etmeleri gerektiğini ileri sürerler. Hatta kendi hatalarını kendilerinin görmeleri gerektiğini söylerler.

Fâik Âli'nin Midhat Cemal'e gönderdiği mektuplardan birisinde, Servet-i Fünûn edebî topluluğunun dağılmasına zemin hazırlayan "Şiirimiz" makalesini A. Nâdir'in "H. Nâzım nam hasûd ve münafık şahsın idlâli ve iğvasıyla Servet-i Fünûn mensuplarının yazılarını tenkid yollu bir 'makaleler silsilesi' yazmaya başlamıştı. Bir iki makaleden sonra Fikret bunlara müdahale ederek, bazı yerlerini çizdi ve galiba bir makaleyi mecmuaya hiç koymadı. Makale muharriri buna kızarak darıldı ve *Malûmat'a* gitti."¹⁶ bilgisini verir.

Saadeddin Nüzhet ise konu ile ilgili olarak Tefik Fikret'in pek de beğenmediği bu yazının bir kısmını değiştirerek, bir kısmını da "büsbütün çıkartmak" suretiyle yayımladığı bilgisini aktarır. A(yın) Nâdir'in yazısının bir kısmının sansüre uğrayarak tamamen dergiye konulmadığı

¹⁴ Dekadanlık tartışmaları hakkında bkz. İnci Enginün, *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat'tan Cumhuriyet'e (1839-1923)*, Dergah Yay. İstanbul 2006, s.814-818; Fazıl Gökçek, *Bir Tartışmanın Hikayesi Dekadanlar*, Dergah Yay., İstanbul 2007.

¹⁵ Servet-i Fünûn Döneminde gerçekleşen polemikler üzerine doktora tezi hazırlayan Bedri Aydoğan dekadanlık tartışmalarına da geniş bir yer ayırır. Daha geniş bilgi için bkz. Bedri Aydoğan, "Servet-i Fünûn Döneminde Edebiyat Üzerinde Oluşan Polemikler", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adana 1996, s. 210-333.

¹⁶ Fatih Andı, "Fâik Âli Ozansoy'un Servet-i Fünûn Edebiyatı ve Tefik Fikret'e Dair Midhat Cemal Kuntay'a Yazdığı Mektuplar", *Edebiyat Araştırmaları I*, Kitabevi Yay, İstanbul 2000, s. 184-185.

doğrudur, ancak yazısının “değiştirildiği” kısmı doğru değildir.¹⁷ Yazının bir kısmının tamamen “Tevfik Fikret pek beğenmediği bu yazının bir kısmını değiştirerek, diğer bir kısmını da büsbütün çıkartmak suretiyle mecmuaya dercetmişti. A(yın) Nâdir Bey, bundan fevkalade hiddetlendi. Evvela *Yevmi Malûmât* ve *Servet* gazetelerinde bir varaka neşrederek makalesinin tahrif edildiğini ilan etti. Ve tenkidini tam olarak 14 Kanunuevvel 1316’da çıkan 286 [268] numaralı *Malûmât*’a neşretti. A(yın) Nâdir bilhas- sa bu yazısında Tevfik Fikret’e hücum ediyordu. *Ken’an* şiirine güzel bir fıkracık deyip geçiyor, *Kılıç* manzumesini beğenmiyordu.”¹⁸ der.

A(yın) Nâdir’in “Şiirimiz” makalesini *Servet-i Fünûn* Edebiyatı içerisinde “edebî tenkit” başlığı altında değerlendirir ve bu makaleyi “Edebiyat-ı Cedîde’nin esaslarını kamuoyuna açıklamak için yazılmış yazılar arasına dahil ederek bir “otokritik” yazısı sayar.¹⁹ Onun *Servet-i Fünûn* şiirinin kusurlarını ortaya koyan bu uzun tenkit yazısının “dergide bazı değişikliklerle basıldığı gibi (Şiirimiz, 15, 22, 12 Kasım ve 6 Aralık 1900, sayı: 505-508), tenkide uğrayanların da tepkileri ile karşılaştı”ğına dikkat çeker ve A(yın) Nâdir’in *Servet-i Fünûn*’dan ayrılarak muhaliflerin yayın organı olan *Musavver Malûmat* dergisinde (27 Aralık 1900) yayımladığı bilgisini aktarır.²⁰

İnci Enginün de “Tevfik Fikret ile pek anlayamayan, Cenap’ın şiir anlayışını beğenmeyen A(yın) Nâdir *Servet-i Fünûn*’dan ilk ayrılanlardandır. Şiir görüşündeki farklılıkları ‘Şiirimiz’ adlı yazısında açıklamıştır.²¹ Yazısının *Servet-i Fünûn*’da bazı kısımları çıkarılarak yayımlanması üzerine onu *Malûmât* dergisinde yayımlamıştır.”²² bilgisini verir.

¹⁷ Saadettin Nüzhet Ergün yazısının devamında Ali Ekrem Bey’in buna fazlasıyla hiddetlendiğini, önce “*Yevmi Malumat*” ve “*Servet*” gazetelerinde yazı yazarak makalesinin tahrif edildiğini duyurduğundan bahseder. Daha sonra da makalesini “tam olarak 14 Kânunuevvel 1316’da çıkan 286 [268] numaralı *Ma’lûmâ*’ ta neşretti” bilgisini verir ki bu verilen sayı sadece *Servet-i Fünûn*’da sansüre uğrayan daha doğrusu *Malumat*’ta ilk defa yayımlanan kısmı için doğrudur. Nüzhet, *a.g.e.*, s. 43-44.

¹⁸ S. N. Ergün, *a.g.e.*, s. 43-44.

¹⁹ Kenan Akyüz, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, 3. Baskı, AÜ DTCF Yay. Ankara 1979, s.115.

²⁰ K. Akyüz, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, s. 75.

²¹ Alaattin Karaca Ali Ekrem “... bu derginin 26 Teşrin-i sani 1316 tarih ve 508 sayılı nüshasında yayımladığı “Şiirimiz” başlıklı yazısı nedeniyle Tevfik Fikret’le anlaş-

İsmail Parlatır, A(yın) Nâdir'in "Şiirimiz" makalesiyle içinde bulunduğu edebî topluluğu "biraz şiddetlice eleştirmesi"nin Fikret'i pek memnun etmediğini belirttiikten sonra "Fikret, bu eleştirilerden çıkarmalar da yapıp, üslubunu hafifleterek dergide yayımladı (SF, S. 505, 506, 507, 508). Ancak bundan memnun olmayan A(yın) Nâdir makaleyi Baba Tahir'in *Musavver Malûmat* adlı dergiye gönderir ve Servet-i Funûn'da çıkmayan bölümler bu dergide yayımlanır." değerlendirmesini yapar.²³

Zeynep Kerman, "A(yın) Nâdir'in 'Şiirimiz' adlı tenkidi fazla sert ve subjektif olduğundan bazı değişikliklerle basılması üzerine A(yın) Nâdir Servet-i Funûn'dan ayrılarak yazısını olduğu gibi *Musavver Malûmat*'ta neşreder."²⁴

Hüseyin Tuncer de A(yın) Nâdir'in "Şiirimiz" makalesini Servet-i Funûn'da kısaltılarak yayınlanması üzerine dergiden ayrıldığını ve "aynı yazı, sonradan *Musavver Malûmat*'ta yayımlanır." değerlendirmesini yapar.²⁵

Hasan Akay ise A(yın) Nâdir'in Servet-i Funûn şairlerini tenkit eden bir yazı kaleme aldığını Fikret'in "bu yazıyı sansür edip kısaltarak ve değiştirerek" bastığını aktarır. Bunun üzerine yazarın 27 Aralık 1900 tarihli *Malûmat*'ta "Fikret'in sansür ettiği bu tendiki tam metin olarak yayımlanmıştır."²⁶

Servet-i Funûn Edebiyatı adlı eserde Ali Ekrem bölümünü kaleme alan Alaattin Karaca, Ali Ekrem'in *Servet-i Funûn* dergisinin "26 Teşrin-i sâni 1316 tarih ve 508 sayılı nüshasında yayımladığı "Şiirimiz" başlıklı yazısı nedeniyle Tevfik Fikret'le anlaşmazlığa düşünce *Servet-i Funûn*'dan ayrılır."²⁷

mazlığa düşünce Servet-i Funûn dergisinden ayrılır." bilgisini verir. Alaattin Karaca, "Ali Ekrem (Bolayır)", *Servet-i Funûn Edebiyatı* (haz. İsmail Parlatır, İnci Enginün, Ö. Faruk Huyugüzel vd.), Akçağ Yay. Ankara 2006, s. 213.

²² İ. Enginün, s. 570.

²³ Bkz. İ. Parlatır, *Ali Ekrem Bolayır*, s. 6-7.

²⁴ Zeynep Kerman, "Servet-i Funûn Edebiyatı", *Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri*, Dergah Yay. İstanbul 2009, s. 166.

²⁵ Hüseyin Tuncer, *Araştırmalar Devri Türk Edebiyatı II Servet-i Funûn Edebiyatı*, Akademi Yay. İzmir 1992, s. 278.

²⁶ Hasan Akay, *Servet-i Funûnda Şiir Estetiği*, Kitabevi Yay. İstanbul 1998, s. 160.

²⁷ A. Karaca, *a.g.e.*, s. 213.

Görüldüğü gibi “Şiirimiz” makalesiyle ilgili verilen bilgiler birbirinden farklılıklar arz etmektedir.

A. Nâdir’in “Şiirimiz” adlı makalesi, *Servet-i Fünûn* dergisinin 505, 506, 507 ve 508. sayılarında yayımlanır.²⁸ Bu dergide yayımlanan son yazıda (nr. 508, s.211-215) “Şiirimiz”in hemen altına “mâba’d ve hitam” ifadesi konulur. Yazının sonunda ise 2 Teşrin-i sâni 1316 tarihi vardır ki, bu tarih *Servet-i Fünûn*’da makalenin ilk bölümünün çıktığı sayının tarihidir. Dolayısıyla A(yın) Nâdir’in mektuplarında bahsettiği şekliyle yazıyı bir bütün olarak Tevfik Fikret’e teslim ettiği anlaşılmaktadır.

Servet-i Fünûn edebî topluluğunun dağılma sürecine başlangıç teşkil eden “Şiirimiz” makalesinin bu dergide yayımlanan dört sayısında A(yın) Nadir şu görüşlere yer verir.

Servet-i Fünûn dergisinin Türk edebiyatına hizmetini takdirle başlatan yazar, daha çok “edebiyattan zevk alanlara” hitap ettiğini vurgular. Edebiyatla ilgilenenleri üç gruba ayıran yazar, “teceddütten tab’an müte-neffir” olarak nitelendirdiği grubu “bırakalım, varsınlar eski divanlardan mânâlarını anlamayarak vezinlerini düşürerek, kırarak “o zülf ü hâl u rûh”, “siyah u sefid ü sürh” gazellerini okusunlar!...” sözleriyle sınıf dışı bırakır. İkinci grupta olanlar ise okuma ve anlam derdinde olmayan, yalnızca etrafa “bir tufan-ı ta’riz” yağdıranlardır ki bunları da kendi hallerine bırakmak gerektiğini söyler. Dolayısıyla yazarın asıl hedefindeki kitle “şübbân-ı edeb”tir. Söyleyeceği düşünceleri bunlara söylemek istediğini yazar. Genç neslin *Servet-i Fünûn* dergisini zevkle okuduğuna şahit olduğunu, bundan da memnuniyet duyduğunu aktaran yazar, bazı gençler üzerinden bu dergi etrafında oluşturulan yeni şiir ve edebiyat anlayışı hakkında onların dilinden bazı sorular sorarak meseleyi ele alır. Bunlar arasında yeni kelimeler kullanmak, vezin ve kafiyenin altüst edilmesi, bunların hangi ölçülere göre böyle yapıldığıyla ilgili sorulardır.

Yazar ilk önce “elfâz-ı nâzımıye” üzerinde durur. Şiirde vezin ve kafiye değişikliğine gidilmesinin *Servet-i Fünûn*’dan çok önce, hatta *Talim-i*

²⁸ A. Nâdir, “Şiirimiz”, *Servet-i Fünûn*, C. XX, nr. 505, 2 Teşrin-i sâni 1316 / 15 Kasım 1900, s. 163-170. nr. 506, 9 Teşrin-i sâni 1316 / 22 Kasım 1900, s. 178-186; nr. 507, 16 Teşrin-i sâni 1316 / 29 Kasım 1900, s. 195-199; nr. 508, 26 Teşrin-i sâni 1316 / 9 Aralık 1900, s. 211-215.

*Edebiyat'tan*²⁹ da önce bu değişikliklerin görülmeye başladığını, hatta bunun Rezaizade Mahmud Ekrem ve Hamid'in şiirlerinde görülebileceğinden bahseder. A(yın) Nâdir'in burada bahsettiği şiirde vezin meselesi Tefîk Fikret³⁰ tarafından *Servet-i Fünûn* dergisine katılmadan önce dile getirildiği gibi, yine bu dergiye katıldıktan sonra da aruz kalıplarını, ruh hallerine göre sınıflandırma anlayışla ilgili çeşitli yazılar kaleme alır.³¹ Bu düşünceler Servet-i Fünûn edebiyatının önemli romancısı Halit Ziya tarafından da dile getirilir. Onun Servet-i Fünûn edebiyatının şiir ve edebiyat anlayışını konu edinen *Mai ve Siyah* romanında³² Ahmet Cemil Avrupaî tarzda yazdığı şiir kitabında yenilikler yapmıştır. Bunlardan birisi de vezindir.³³

²⁹ Ali Ekrem'in burada ismini verdiği eser Rezaizade Mahmut Ekrem tarafından kaleme alınan ve 1299 yılında basılan eserinin adıdır. Kazım Yetiş, "Tanzimat'tan sonra batı tesirinde gelişen edebiyatımızın kaide ve prensipleri ile nazariyatını tespit etmiş, bu yolda yeni yetişecek nesillere rehberlik yapmış olan bir eserdir." sözleriyle kitabın değerini ifade eder. bkz. Rezaizade Mahmut Ekrem, *Talim-i Edebiyat*, Mihran Matbaası, İstanbul 1299, 394 s. ; Kazım Yetiş, *Talim-i Edebiyat'ın Retorik ve Edebiyat Nazariyatı Sâhasında Getirdiği Yenilikler*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 1996.

³⁰ Tefîk Fikret'in daha Servet-i Fünûn dergisini katılmadan çok önce şiirde ruh hallerine göre vezin kullanma ile görüşleri olduğuna dikkat çeken Mehmet Kaplan şunları aktarır: "Vezni ruh haline göre değiştirmek yahut ruh hallerine uygun vezin kullanmak fikri, 1307 / 1891'de Fikret tarafından ortaya atılmıştı. Rübâb şairini, yeni bir musiki aramağa sevkeden âmil, daha ziyade, eski şairlerimizimizin umumiyetle aynı cüzü tekrar eden vezinleri tercih etmelerine bir reaksiyondur. Fikret değişik cüzlerden mürekkep vezinleri kullandı. Onun, ilk çıkışını açtığı serbest müstezat ve aynı şiir içinde vezin değiştirme usulleri de ritmin çeşitlenmesinde mühim rol oynadı." Mehmet Kaplan, *Tevfik Fikret*, Dergah Yay. İstanbul 1971, s. 185.

³¹ Tefîk Fikret, "Ezvân-ı Aruz", SF, nr. 292, 3 Teşrin-i evvel 1312 / 15 Ekim 1896 ; "Tesir-i evzân", SF, nr. 396, 1 Teşrin-i evvel 1314 / 13 Ekim 1898. (*Tevfik Fikret'in Dil ve Edebiyat Yazıları* (haz. İsmail Parlatur) TDK Yay. Ankara 1987, s. 48-50, 88-91.

³² Servet-i Fünûn edebiyatçılarının yayınladıkları ortak bir beyannameyi olmadığına işaret eden Mehmet Kaplan, *Mai ve Siyah* romanının bütünüyle Servet-i Fünûn edebiyatının bir beyannameyi sayılabileceğini söyler. bkz. Mehmet Kaplan, "Halit Ziya Uşaklıgil" *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 2*, Dergah Yay. İstanbul 1997, s. 171.

³³ *Mai ve Siyah* romanının yeni ve modern şairi Ahmet Cemil'de de şiiri tek düzelikten kurtarma anlayışı vardır. Şiirdeki yapmak istediği yeniliklerle ilgili arkadaşı Hüseyin Nazmî'ye şunları söyler: "Hele vezin için kim bilir ne kadar tazyiflere uğrayacağım, fakat bunun ne için anlamamalı?... Bizim veznimizin musikisine, akışının ifadesine, edasının hissine ne için vakıf olmamalı yahut vukuf iddia edip de bundan ne için istifade etmemeli?... Beş yüz beyitlik bir manzumeyi muttarid bir vezin üzerine

A(yın) Nâdir'in dikkat çektiği önemli bir nokta ise bu yenilik anlayışının çok önceden başlamasına rağmen sekteye uğramasında Muallim Naci ve onun etrafındaki eski şiir geleneğini savunanların etkisinin olduğudur. Yazar işte bu noktada yeni anlayış üzerine “ebr-i seher” gibi çöken durgunluğu Servet-i Fünûn'un dağıttığına işaret eder.

Bundan sonra A(yın) Nâdir daha önce başta Tevfik Fikret olmak üzere Servet-i Fünûn edebiyatçılarının dile getirdiği şiire göre vezin seçme meselesi üzerinde durur. Servet-i Fünûn şairlerinin şiirlerinden örnekler vererek bu konuyu geniş olarak işler.

A(yın) Nâdir'in vezin meselesinden sonra üzerinde durduğu ikinci konu kafiyedir. Dolayısıyla daha önce “kafiye göz için mi kulak için mi” olduğuyla ilgili yapılan tartışmaların “kafiye sem'a aittir” görüşü lehinde sonuçlandığına işaret eder.

A(yın) Nâdir'in bu tercihiyle *Servet-i Fünûn*'la *Malûmat* arasında daha önce yapılan tartışmalardan biri olan kafiyenin “kulak için mi, göz için mi” meselesinde Servet-i Fünûncuların yanında yer alır.³⁴ Bundan sonra

söylemekten tevellüd edecek ruh yorgunluğunu, ahengin yeknesaklığından husul bulacak ezayı ne için anlamamalı? Garbın manzumelerinde evzânın değişmesinden hasil olan ahengi görüyoruz. O ahengi husule getirmek için bizim elimizde manasız bir hece vezni yerine haddizatında bir musikiden ibaret bir vezn-i mutrip varken ne için nazmımızın evzâsına dikkat ettiğimiz gibi mişvarında da ahenk ve veznin şiirin ruhu ile hemdem olmasına dikkat etmeyelim?.. Mesela bizim bir parça feûlün, feûlün, feûlün vezni ile melul edada sürüklene sürüklene gidip dururken sonra mefâ'ilün, fe'ilâtün, mefâ'ilün, fâ'ilün vezniyle bir hissiyat tuğyanı, bir ifade hiddeti, bir nazım feveranı, daha sonra müstef'ilün, müstef'ilün ile bir sükun, sonra mesela ara yere girivermiş bir ıstırap şuhkası, sanki mızrabın bir hiddet çimdigi kabilinden tek bir 'ulûm” Halit Ziya Uşaklıgil, *Mai ve Siyah*, İstanbul 1971 s. 81-82)

³⁴ Muallim Naci, *Tercüman-ı Hakikat* edebî kısmına bakarken buraya gönderilen manzumeler hakkında yorumlar yazar. Onun tenkit türünde başlattığı bu gelenek uzun yıllar 1908 yılına kadar devam eder. Malumat 18. sayısında (24 Birinciteşrin 1895) bir intikadât-ı edebiye sütunu açar. Burada daha sonra Cenab Şahabeddin'in de şiirleriyle ilgili yorumlar yazılır. Cenab'ın şiirleri hakkındaki mütalaadan sonra Hasan Asaf isminde birinin “Tevhid-i bâri” ve “Burhan-ı Kudret” adlı iki manzumesi hakkında uzun bir değerlendirmeden sonra manzumenin lafzıyla ilgili değerlendirmeye geçilir. Şiirde geçen

“Zerre-i nûrundan iken muktebes

Mihr ü mehe etmek işaret abes” beytindeki “abes” ve muktebes” kelimelerinin yazılış farkı dolayısıyla kafiye oluşturmayaacağıının söylenmesiyle kafiye göz için mi kulak için mi tartışması başlar. Bu tartışma Recaziade'nin Maarif nezaretine müraca-

üzerinde durduğu konulardan birisi de kafiyeleştirme şeklinin bir esasa ve kaideye bağlı olduğu meselesidir. A(yın) Nâdir Servet-i Fünûn şairleri Tefkik Fikret, Zâhir ve Fâik Ali'nin şiirlerinden örnekler vererek bu konuyu da uzun uzun anlatır. *Servet-i Fünûn*'da yayımlanan ilk sayıda³⁵ vezin ve kafiye yapmanın şartları örneklerle açıklanır.

İkinci yazıda ise nazım “ifade ve tertip” açısından değerlendirilir. Eski şiirde mısralar ve beyitler ayrı ayrı anlamlar içerir ve mana bir beyitte tamamlanırken, artık yeni şiir “bir cümle bazen üç, hatta dört mısra ile yazılıyor. Nesir yazar gibi “ulama” tabiriyle en iyi ifade edilecek yolda şiirler inşâd olunuyor.”³⁶ sözleriyle bu değişimi ifade eder.

A(yın) Nâdir'in *Servet-i Fünûn*'da yayımlanan üçüncü ve dördüncü yazıları daha sonra *Malûmat*'ta yayımlanan ilk iki yazının aynısıdır. Zaten A(yın) Nâdir de *Malûmât*'ta yayımlanan üçüncü yazısının başında “*Malûmât*”ın geçen ve evvelki nüshalarında tekrar neşrine mecburiyet hâsıl olan nazariyât “*Servet-i Fünûn*”da münderic idi. Şimdi *Malûmât*'ta çıkacak tatbikat ve mülâhazâtın “*Servet-i Fünûn*”da neşrinden imtinâ edilmiş olduğunu ihtar ile erbâb-ı mütâlaanın nazar-ı insâfını temenni ederim.”³⁷ sözleriyle buna açıklık getirir. Asıl *Servet-i Fünûn* dergisinde

atı ve Malumat sayılarının toplattırılması ve derginin 1895 yılında kapanmasıyla sonlanır. Konuyla ilgili bkz. Mustafa Nihat Özön, “Edebiyatımızda Münakaşalar V”, Oluş, 22 İkincikanun (Kasım) 1939, s.68-70. Mustafa Nihat Özön, “Edebiyatımızda Münakaşalar VI”, Oluş, 5 Şubat 1939, s. 82-83; Orhan Okay, *Servet-i Fünûn Şiiri*, Atatürk Üniversitesi FEF Yay. Erzurum 1992, s. 8-9. Necat Birinci bu tartışmadan daha önce Melemenlizâde Mehmet Tâhir 1884 yılında “Bir Hazin Temaşa” isimli şiirinde rikkat-âmîz (keskin ze) ve telviz (ikisi de peltek ze) kelimelerini kafiye olarak kullanmıştır. Dolayısıyla kafiye'nin gözden ziyade kulak için olması anlayışı Hasan Asaftan daha önce de vardır. 1870'li yıllarda Fransız şiirinde ortaya çıkan kelimelerin harflerine değil, seslerine bağlı olarak kafiye yapma anlayışı dekadizmlerle başlamıştır. Bu anlayış bir süre sonra Türk şiirinde de uygulamaya konulmuş ve eski anlayış terk edildiği için tartışmaların çıkmasına sebep olmuştur. Necat Birinci, “Muktebes Abes Tartışmasından Önce Kulak İçin Kafiye”, *Türk Dili*, nr. 439, Temmuz 1998, s.24. (Necat Birinci, “Muktebes Abes Tartışmasından Önce Kulak İçin Kafiye”, *Edebiyat Üzerine İncelemeler*, Kitabevi Yay. İstanbul 2000, s. 119-126.

³⁵ A. Nâdir, “Şirimiz”, *Servet-i Fünûn*, C. XX, nr. 505, 2 Teşrin-i sâni 1316 / 15 Kasım 1900, s. 163-170

³⁶ A. Nâdir, “Şirimiz”, *Servet-i Fünûn*, C. XX, nr. 506, 9 Teşrin-i sâni 1316 / 22 Kasım 1900, s. 179.

³⁷ A. Nâdir, “Şirimiz”, *Malûmat*, C. XI, nr. 268, 14 Kânûn-ı evvel 1316 / 27 Aralık 1900, s. 554.

Tevfik Fikret'in yayımlamasını engellediği ve A(yın) Nâdir'in bu sansür üzerine Servet-i Fünûn edebiyatçıları başta Tevfik Fikret olmak üzere, Cenap Şahabeddin, İbrahim Cehdî (Süleyman Nazif), Celâl Sâhir, Fâhir (Zihni Paşa torunu Neyyir), Zâhir (Fâik Âli) gibi isimlerin şiirlerinden örnekler vererek tenkit ettiği *Malûmât* dergisinde üçüncü olarak yayımlanan (nr. 268, s. 554-564)³⁸ yazıdır. Burada A(yın) Nâdir kendisinin de içinde bulunduğu edebiyat çevresini şu sözlerle eleştirir:

*“Servet-i Fünûn’da Sâhir, Zâhir, Fâhir gibi nâmlarla bazı manzûmecikleri neşreden nev-hevesler de şâirliğe oldukça istidat gösteriyorlar. Hayfâ ki bir taraftan da inhimâk-ı teceddüdle yazdıkları şiir değil, oyuncak oluyor. Hem şekilleri fena yapılmış, yolları fena sürülmüş Eyüp oyuncuğu. Kabahati bu çocuklara atfetmemeli: Onlara şimdiye kadar kimse bir itiraz etmemiş, hatta eserlerine daima âsâr-ı dehâ nâmı verilegelmiştir. Bir kere ‘yeni’ denilen ve mânâlı mânâsız, lüzumlu lüzumsuz birkaç kelime veya terkiib yazmakla husûlüne kanaat olunan tavr-ı beyân kabul edildi mi yazılan şiir mutlaka güzel, mutlaka pek güzel addolunur. İşte bu böyle kabul olunmuş, takarrür etmiş bir meslek.”*³⁹

Sürekli takdir edilen ve tenkit edilmeyen gençlerin her yaptığı şeyin güzel olduğu düşüncesine kapıldıklarına dikkat çeken A(yın) Nâdir, Boileau'nun bir cümlesini aktarır: “Meslek-i edebde kendinize nasihat verenleri seviniz, sizi medhedenleri değil!”⁴⁰

S o n u ç

Türk edebiyatında Batı'yı örnek alarak değişme ve yenileşme hareketleri 1860'lı yıllarda Ziya Paşa, Namık Kemal ve Şinasi ile başlamış ve zamanla yeni isimlerin katılımıyla devam edegelmiştir. Türk edebiyatında Avrupaî anlamda bir şiir ve edebiyat anlayışının ortaya çıkması ise 1896 yılında *Servet-i Fünûn* dergisi etrafında Tevfik Fikret, Cenap Şahabeddin, Recaizâde Mahmut Ekrem, Halit Ziya, Ali Ekrem, Ahmet Reşit gibi isim-

³⁸ A. Nâdir, “Şiirimiz”, *Malûmat*, C. XI, nr. 268, 14 Kânûn-ı evvel 1316 / 27 Aralık 1900, s. 554-564. (Ayrıca bkz. Uçman, *Edebiyat-ı Cedîdeye Dair Ali Ekrem'den Rıza Tevfik'e Bir Mektup*, s. 92-120)

³⁹ A. Nâdir, “Şiirimiz”, *Malûmat*, C. XI, nr. 268, 14 Kânûn-ı evvel 1316 / 27 Aralık 1900, s.563.

⁴⁰ A. Nadir, a.g.m., s.563.

lerin toplanması ile olmuştur. Onların ilk defa Batılı anlamda nazımda ve nesirde yaptıkları yenilikler çeşitli eleştirilere ve münakaşalara sebep olmuştur. Sanat ve edebiyat anlayışında birlik içinde görünen grup arasında ilk çatlağın oluşmasında A(yın) Nâdir bu dergide *Servet-i Fünûn* yazarlarını tek tek isim vererek tenkit ettiği “Şiirimiz” makalesinin sansür edilmesiyle ortaya çıkmıştır. Dört sayısı *Servet-i Fünûn* dergisinde yayımlanan yazının sansüre uğramasından sonra A(yın) Nâdir dergiden ayrılır ve bu dergiye muhalif olan *Musavver Malûmât*’a geçer. Daha önce *Servet-i Fünûn*’da (nr. 507-508) yayımlanan iki yazısıyla beraber sansür edilen kısmı ilk defa *Malûmât*’ta (nr. 268) yayımlanır. Aynı veya ayrı kabul edilen “Şiirimiz” makalesi dört sayı *Servet-i Fünûn*’da, üç sayı da *Malûmât* dergisinde olmak üzere iki farklı dergide yedi sayı olarak yayımlanmıştır. Ancak *Malûmât*’ta yayımlanan ilk iki sayı daha önce *Servet-i Fünûn*’da yayımlandığı için makale *Servet-i Fünûn*’daki dört sayı ve *Malûmât*’ta yayımlanan son yazı ile toplam beş sayı bir bütünlük oluşturmaktadır. Bu makale ile *Servet-i Fünûn*’un dağılma sürecine zemin teşkil eden “Şiirimiz” makalesinin bugüne kadar yayımlanmamış kısımları ilk defa yayımlanmış olacaktır.

“ŞİİRİMİZ”

Servet-i Fünûn’un on birinci cildi... Bunu yine baştan aşağı okudum. Hep bildiğim münderecâtını yine şimdi yeni eserler mütâlaa ediyordum gibi vicdanımın en samimi bir hiss-i mes’adetiyle tedkik ettim. Bu cildi okumakla bitirmiyorum, buna doyamıyorum, çünkü Edebiyât-ı Osmaniyye’nin edvâr-ı tekemmülü arasında bütün mesâî-yi mâziyyenin semerâtı, bütün âmâl-i âtiyye-i edebiyenin mükaddemâtı bu cildde toplanıyor. Üç yüz on bir [1311/1895-96] senenin şubatında ilk nüshası intişâr eden bu ciltten sonra Servet-i Fünûn nüshalarından sekiz cilt daha teşkil etti, aradan da dört beş sene geçti, şu kadar bir zamanda Servet-i Fünûn’un edebiyatımıza ettiği hizmetin derece-i kader ve ehemmiyeti erbâb-ı edeb layıkıyla bilir. Ben edebiyat müntesiplerinden ziyade erbâb-ı mütâlaaya, daha husûsice bir tabirle edebiyattan zevk alanlara hitap ediyorum. Tekemmülât-ı âhire-i edebiyemizden onlara bir fikr-i icmâli vermek emelindeyim. Neler yapıldı? Neler yapılıyor? Daha neler yapılabilecektir?.. Birtakım zevat var, teceddütten tab’an müteneffir, bedâyi-i sanatı çehrelerinde kendilerince pek mânidar, hakikatte gayet bârid bir nîmhande-i istihzâ ile telakki ediyor. Bunları bırakalım, varsınlar eski divanlardan mânâlarını anlamayarak vezinlerini düşürerek, kırarak “o zülf ü hâl u rûh”, “siyah u sefid ü sürh” gazellerini okusunlar!... Birtakımı da var ki okumuyor, anlamıyor, söylersen dinlemiyor, dinlese de kulağına girmiyor, yalnız etrafa bir tufan-ı ta’riz yağdırıyor; bunları da zaten bıraktık, kendi yağlarıyla kavrulup duruyorlar; biz şübbân-ı edeble görüşeceğiz. Kemâl-i iftihar ile görüyorum ki gençler Servet-i Fünûn’u seve seve okuyorlar, münderecâtından cidden istifade ediyorlar. Fakat bazen zihinlerine bir durgunluk geliveriyor. Bir manzumeyi anlamıyorlar. Bir tasvirde zevk alamıyorlar bir sahife muhâkemelerine karanlık görünüyor. Hallerinde, çocukların ilk adımları gibi latîf tereddütler var. Çok kere pek sade mesâilde sıkılıp kaldıkları oluyor. Sualler irad ediyorlar ki vürûduna hayret etmesek kâbil değil:

-Niçin şimdi fâ’ilâtün vezninde şiir yazılmıyor? Niçin siz yeni vavlî manzumelerden yazmıyorsunuz? Mademki yeni şâirler bu kadar yeni kelimeler kullanıyorlar, Kâmûs’ta daha ne luğatlar var, neden hepsini almı-

yorsunuz? Vezinleri değiştiriyorsunuz? Kafiyeleeri altüst ediyorsunuz ama bunlar gelişi güzel mi yapılıyor, yoksa bir kâidesi var mı?.. İşte birçok es'ile! Bunların cevapları bizce malum olmakla, onlarca da bilinmesi lazım gelmez. Vâkıan şimdiye kadar bir hayli musâhabeler yazıldı, izâh-ı meram edildi. Evzân ve kavâfiye, elfâz ve tabirâta dair erbâb-ı iktidar tarafından ayrı ayrı musâhabelerde isbat-ı müdde'a olundu, fakat bunlarda nevehesândan ziyâde mu'terizlere yahut edebiyat müntesiblerine hitab edildi. Hele diyebilirim ki mübhem zannolunan mesâil, umûmiyetle bir makaleye toplanarak def'aten tefsir edilmedi. Hâlâ teceddüd-perestlik şaibe-siyle münasebetsiz şeyler yapılıyor, mânâsız yazılar yazılıyor, itikadî zihinlerden çıkmadı. H. Nâzım Bey, "Mesâlik-i Edebiyye" ünvanıyla neşretmiş olduğu mühim ve mufassal makalesinde⁴¹ edebiyât-ı cedîde taraftarlarının mesleklerini, daha doğrusu kavânîn-i tekâmüle tâbi olan edebiyât-ı sahîhanın künhünü izah etmiş idi. O makaleden herkes gibi ben de istifade ettim. Şimdi ortada öyle mühim bir eser dururken böyle yeniden bast-ı izahat hevesine düşmek küstahlık gibi görünürse de maksadım biraz teferuat ile uğraşmak, kavânîn-i külliyeinin izahına medâr olur ümidiyle biraz cüz'iyâttan bahsetmektir. Bu makalede şimdiye kadar irâd olunanlara nazaran şimdiden sonra irad olunabilecek suallere de cevaplar ihzâr edilebilmiş isem pek sevinirim.

- Neler yapıldı?.. Elfâz-ı meâniye ait tereakkiyât-ı edebiyeye birbirinden gayr-i münfek olmakla beraber biz teshîl-i tefehhüm için bunları birbirinden ayıralım [ayırılım], nesri de bir tarafa bırakarak yalnız elfâz-ı nazîmeyi tedkik edelim. Bir kere naz[mı]mızda vezin ve kafiye pek ziyade vüs'at bulmuştur. Bu meyl-i ittisâ' Servet-i Fünûn'a yazı yazarların şiirlerinde görülmeye başladı demek istemiyorum. Edebiyatta da terakkiye hakiki bir mebd'e' ta'yini pek müşkildir. Evzânın kavâfînin tevsîine Servet-i Fünûn intişara başlamadan çok evvel, daha *Ta'lim-i Edebiyat* bile neşrolunmadan gayret ediliyordu. Ekrem Beyefendi'nin, Abdülhak Hamid Bey'in bazı manzumelerine, birkaç risâle-i mevkûteden intişar eden ufak tefek şiirlere atf-ı nazar edilebilirse görülür. Yalnız esâtize-i kirâmın gösterdikleri nûmunelere havâhişle ittiba edilemiyor, tabiat-i beşerde merkûz bir te'annütle yenilikten korkuluyordu. Araya merhum Naci Efendi ve peyrevânı ile kudemâ-perestânın âsârı da dökülünce meyl-i te-

⁴¹ 416 numaralı nüshamızda münderictir.

ceddüde – ekser sabah güneşine hâil olmak isteyen ebr-i seher gibi– bir durgunluk çöküverdi. İşte Servet-i Fünûn bu bulutu dağıtmış, bu durgunluğu izâle etmiştir. Şimdi artık evzân ve kavâfinin derecât-ı tekemmülünden sarahaten bahsedebiliriz. Birtakım kavânine tabi olarak gele gele bugün nasıl kanunlara merbut kaldıklarını izaha muktediriz:

On birinci ciltte munderic bir musâhabe-i edebiyede o zamanki temâyülât-ı teceddüd-perestânededen, mübâhasât ve münakaşadan hâsıl edebildiğim fikirlere itimaden âti-yi edebe aid olarak beyan ettiğim müta-laât-ı nâçizane arasında demiş idim ki: “Vezinlerimizi şiirlerimize göre intihab etmeliyiz. Hafif, zarif, oynak nazik hislerimizi büyük büyük, şiddetli evzân ile ifade etmeye çalışırsak, keza âlî, hazin, mehîb, hakîmâne fikirlerimizi oyuncak vezinlere sıkıştırmak istersek bârid bârid, hatta mânâsız mânâsız şeyler yazarız.

Acaba beş seneden beri bu vezin meselesine itina edilmiş midir? Şiire göre vezin intihab olunuyor mu? Eş’âr-ı matbuanın umumuna nazaran bu suallere cevab-ı muvâfık verebiliriz. Şimdi şiirlerimiz şiir olduğu gibi, vezinlerimiz de vezin oldu. Manzumelerde en ziyade kullanılan vezinler şunlardır. *Mefâ’ilün fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün [fa’lün]; Mef’ûlü fâilâtü mefâ’ilü fâ’ilün; Mef’ûlü mefâ’ilü mefâ’ilü fe’ülün; Fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün [fa’lün]; Fe’ilâtün feilâtün fe’ilün*. Birinci vezin bütün evzân-ı müsta’melenin fevkinde lisân-ı tabîiyi ihâtaya müsaittir. Bununla kâffe-i hissiyatımızı tebliğ edebiliyoruz. Binaenaleyh bunu öbürlerinden çok ihtiyar etmekteyiz. O kadar ki bir gün usanç vermesinden korkulur. İkinci birinciden daha âhenkdardır, fakat onun kadar tabî’l-cereyan değildir; bununla şedîd, ulvî, heyecan-âmiz, garam-engîz hissiyatımızı tasvir ediyoruz. Üçüncü en ziyade şûh, mülevven, müzehher fikirlere cilve-gâh oluyor. Dördüncü vezin ile samimi, nâzik, latîf, beşincisi ile tabii, musavver şiirlerimizi söylüyoruz. Tahkiyeye en müsait vezinlerden biri de bu “fe’ilâtün”dür. Evzânı tebliğ ettikleri hissiyata göre böyle bir taksime tâbi tutmak kat’î bir kaide teşkil edemez. Bir usûl-i takrîbî göstermek istedim. Hakkat-i halde bir nazmın intihâb-ı vezni de mevzûu gibi şâirin hüsn-i tabiatına muhavveldir; şimdi “fâ’ilâtün” “müstef’ilün” fe’ülün” gibi eczâ-yı arûziyyeden müteşekkil birtakım evzân hemen hemen metrûk hükmündedir, çünkü bunların çoğu hüsn-i tertîb-i elfâza müsait değil, bazıları da eski kasidelerde, gazelerde ihtiyâr ve istimâl oluna oluna pek bayağılaşmış, ihtimal ki yine bir vakit birkaçı zuhûr eder... Vezinleri birbirine

karıştırmaya gelince yine o musâhabede demiştim ki: “Bir manzumeyi nihayetine kadar bir vezinle yazmak mecburiyetinde değiliz. Lakin bu pek yeni bir usul olduğu için sû-i isti'mâl edilerek okuyanlara beğendirilmeyecek dereceye getirilmemelidir.” Bugün muhtelif vezinlerin nasıl sû-i isti'mâle uğratılabileceği eş'âr-ı matbuanın tedkikiyle anlaşılıyor. Adeta veznin tebdîli hakkında şöyle kat'î bir kâide vaz'ı mümkündür: Şiirin mevzuunda, fikrinde tağayyür olmadıkça vezin değiştirilemez. Biraz izâh-ı merâm edeyim. Bir manzumede mesela bir letâfet-i tabiiyye cüz'iyâtıyla tasvir, yahut bir hicrân-ı medîd hikaye ediliyorken tasvirin, tahkiyenin cereyân-ı tabiiyyesini ihlâl edecek bir fevkalâdelik zuhûr etmeden bir şiddet-i tahassüs başlamadan vezni değiştirivermek manzumenin kadrine hiçbir şey ilave etmedikten başka, şâirin aczine delâlet ediyor. Kâriin zihnini yoruyor. Hele iki vezin yerine üç vezin birden ihtiyar edilir ve bunlar üç dört beyitte bir değiştirilirse manzume adeta âhenksiz oluyor. En tabîî lisân-ı his olan mûsikîde usûl ancak nağmenin, ahengin tabiat-i asliyyesi değişikçe tahvîl olunabilir, şiirde de böyle olmalıdır. Bir de yek-zâtî bir mütâlaa-i kâsîrâne olmak üzere diyebilirim ki vezinleri lazımsa manzumelerin nihayetini de değiştirmeli ve ikinci vezin ile söylenen beyitlerin adedi evvelki veznin ebyâtından herhalde dûn olmalıdır.

İki vezinli eş'âra müşâbih olan müstezâdlı nazımlar pek güzel oluyor; müstezadlar iksâr edilmemek, bir de bunlar asıl vezni teşkil eden eczâ-yı efâ'ilden olmak şartıyla. Birkaç meâl irad edelim: H. Nâzım Bey'in “*Tulû'ı Kamer*” ünvanlı manzûmesi iki vezinlidir. Şiirin tulû'dan evvel sükûtu, zulmeti musavvir olan kısımlarından şu son iki bendine bakınız:

Sâye-gâhında bir küçük limanın
 Uyumuş kûhe ittikâ ederek
 Bir bulut parçası... O sahilden
 Rû-yı deryâya cilvelerle düşer
 Bir iki rîze-i ziyâ buranın
 Rûh-ı bîdârıdır denilse gerek
 Her taraf sanki nevm ile dolmuş

Koyu bir mevc-i reng-i sincâbî
 Gösteren sâhasında âfâkın
 Mütecessis 'uyûn-ı dûr-â-dûr
 Gâh pinhân olur, gehî manzûr

Lem'alar bir nigâh-ı bî-tâbı
 Gibi zulmetgehinde â'mâkın
 Görünür irti'âş ile solmuş.

Tabiat nasıl âğûş-ı zulmette gunûde ise bu şiir de öyle sâkit, tabîî bir vezin içinde nâzân-ı hâb, lisân-ı tasvîrin sâye-perver kelimâtıyla veznin nesîm-i seher kadar hafîf ahengi hem-âğuş olmuş... Lakin işte levha-i tabiat değişiyor: Eşyada bir ibtisâm-ı safâ bir tezehhür-i nevîn bir irti'âş-ı hayat başladı. İşte manzara şâire tesir ediyor. Şimdi onun da fikrinde bir tezehhür, rûhunda bir ihtizâr var. Tabiatın cilve-i tannâz-ı beşâsetiyle mest-i heyecan:

Bir tâb-ı nevîn hande-i mensûr ufukdan
 Neşreyledi bir cilve-i tannâz-ı beşâset...

beyitiyle hemen vezni değiştirecek bilâ-ihyâr eşyadaki lerziş-i hayâta kalbinin darabânıyla karışıyor, veznin bütün âhenk-i raksânıyla müstezadların orkestradaki zil sadalarına benzeyen darabâtından da istiâne ederek bu heyecân-ı şetâreti yalnız tasvîr değil, terennüm ediyor:

Bir neş'e-i fecrî-nigeh âğûş-ı havâya
 Serpildi perişan,
 Eşya bütün enzârını dikmişdi semâya
 Leb-beste ve hayran
 Olmuşdu dağın zirvesi üstünde nümâyân
 Bir necm-i seher-çîn
 Gitdikçe teâlî ederek oldu dirahşân
 Bir efser-i zerrîn:
 Birden bire yükseldi kamer, eyledi îsâr
 -Âli küre-i nûr-
 Eşyâya birer bûse-i nermîn ü ziyâdâr
 Sevdâ ile mahmûr.

Manzûmede vezin o kadar muvafakiyetle tebdîl edilmiştir ki, iki vezin ihtiyârî mücaz olmasaydı bu şiir nasıl yazılabilirdi? diye insan düşünmeye mecbur oluyor.

Bir de Tevfik Fikret Bey'in "Süs" unvanlı şiirini okuyunuz:

Ey nahl-i müzehheb ki çıkar berk ü berinden
 Bir sâf u mu'anber
 Zehr-âbe-i nûşîn
 Ey nehr-i mutalsam ki uçar mevcelerinden
 En rûh-firîb, en güzel, ey [en]42 şûh u münevver
 Bir bûsiş-i nefrîn

Bu kıt'a ile başlayan ve ipekli tuvaletlerin refrefe-i nâzenîni gibi rûh-ı âşıkâneyi râ'şe-nâk eden parçalar arasında mesela şu:

Bir hüsn-i mükemmel gibi herkes sana âşık,
 Herkes sana meczûb,
 Herkes sana müştâk,
 Ey tıfl-ı hayâlî, yed-i lehvinde kadınlık
 Bin şekle girer, hırpalanır, âciz ü mağlûb
 Gûyâ bir oyuncak.⁴³

kıt'asını müstezadların muâvenetine arz-ı ihtiyaç etmeden böyle heyecanlı, ateşli bir lisân ile ifade etmek kâbil midir? Şu bahsi bitirmeden evvel kâide şeklinde bir mütalaa beyan edelim:

Bir veznin kendi eczâsından büyük küçük müstezadlarla terkibi her zaman câizdir, müstezadların başka vezinlerinden intihâbı ekser âhenksizliği intâc eder. En ziyade birbirine yakın addolunan "mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün" ve "fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün" vezinleri bile parça parça olmayıp da beyitlerin yâhûd mısraların takibi suretiyle mecz olunursa o kadar âhenkdâr bir nazım vücuda gelemiyor.

Kafiye bahsi pek mühimdir bunun için ne sahifeler, sütunlar dolduruldu. Nihayet ummân-ı i'tirazât ve mücadelât arasından kafiye de kendisini kurtardı, şimdi "kafiye sem'a aiddir." kaidesine istinad etmiş, nazmımızın bir rûkn-i metîni olarak duruyor. Yalnız kafiye düsturundaki "sem" in mânâsını iyice anlamalı: Sem'-i şâirâne pek rakîk olur. Mesela "nakîz" ile "hîz" "dağdan" ile "insan", "ben" ile "hissen" mücaz kafiyelerdir. Çünkü biz "dad" ı "za" gibi telaffuz ederiz. İnsanın elifini maksur

⁴² Buradaki "ey şûh-ı münevver" ifadesi *Rübâb-ı Şikeste*'de "en rûh-ı münevver" şeklindedir. Bkz. Tefvîk Fikret, *Rübâb-ı Şikeste*, (Haz. Abdullah Uçman-Hasan Akay, Çağrı Yay. İstanbul 2005, s.168.

⁴³ "Süs" şiirinin tamamı için Bkz. Tefvîk Fikret, *Rübâb-ı Şikeste*, s.168-170.

okuruz, “hissen” kelimesinin âhirindeki tenvin ile “ben”deki nûnun hiç farkı yoktur. Fakat mesela hâl sigalarını bir sıraya dizerek “geliyor”, “seviyor”, “düşüyor”, “bozuluyor” gibi kafiyeler yapamayız. Zira bu kelimelerde sem’-i rikkat “yor” tekerrüründen başka âhenge delâlet edebilecek bir iştirak bulamaz. “yor” ların tekerüründen de hiçbir lezzet alamaz. Belki teneffür eder. Âhenk kelimesinin medlûlü ayniyet mefhûmuyla zıttır. Teşekkür olunur ki bu dakikayı takdir eden şâirlerimiz böyle sebg-i ef’âli edatları falan kafileye dizerek kafiye yapmıyorlar. Yalnız bazen mesela “nurâni” ye “birini” kelimesini takviye ediyoruz. İşte bu rikkat-i sem’a darbe-i kürz ile urur. Filhakika nihayeti daima maksur olan Türkçe kelimelerin kelimât-ı memdûde-i Arabiyye ile takfiyesi câiz değildir. Şu esas kabul ederek o gibi kafiyelerden ictinâb etmeliyiz.

Bir de kafiyelerin aralarını uzatmak, yerlerini değiştirmek nazmı çok teshîl ediyorsa da bazen şiirler kafiyesiz gibi oluveriyorlar. Bir manzume tasavvur ediniz ki kafiyelerinde memdûdiyet ve maksûriyet kusuru yahut başka bir şâibe-i ifâde bulunsun, tekerrür etsin, sonra kafiyelerin arasını üçer dörder mısra’ ile ayırınız, beyitlerin ötesine berisine mütezzadlar da serpiştiriniz... Bundan bir âhenk çıkarmak kabil midir? Tab-ı selim ashâbı buna bir had, bir kanun tayin ediyorlar, kafiyelerin arası ziyâde uzayınca hemen yakın kafiyeli, hatta mesnevi bir beyit getirerek sonradan gelecek mısraların evvelkilerle mukaffâ olacağını zihinlere ihtâr etmiş oluyorlar. Kâri kafiyeleri aramağa başlıyor, âhengi buluyor. Fakat ne kadar olsa yine sonradan bulma bir âhenk! Âhenk-i tabii maksud oldukça iki mukaffâ mısraın arası uzatılmalıdır. Demekki kâfiyeleri altüst etmenin de bir usûlü, bir kâidesi varmış.

Yeni yolda denilen kafiyeler “Rübâb-ı Şikeste” de doludur, rast gele birkaç beyit alıyorum:

Kim bilir, belki de son leyle-i sevdâmızdır,
Bunda her lahza biraz ömr-i saâdet sayılır...

Ooh, bak dalgaların cezbe-i sâfiyyetine,
Sanki bir hamle-i sevdâya açık bir sîne.

O kadar râkid u sâkit, o kadar mustağrak,
O kadar uykuda her şey ki hemen korkulacak!

Bu üç beytin üçünde de eskilerce kolay kolay tecvîz olunamayan kafiyeler var. Birincide edat-ı haber fi’îl-i muzari’ ile, ikincide mef’ûl ile edatı olan “ne” sînede nefis kelimeden olan “ne” ile, üçüncüde bir Türkçe fiil bir kelime-i Arabiyye ile takfiyye ediliyor.

Şu iki kıt’aya da bakınız:

Rûhum çocuk gibiydi ser-âzâde, bîhaber,
Kasrı beşâşetinde likâ-yı tabiatın
Bir menba-ı latîf-i teselli bulup güler,
Her yerde aks-i şevkini dinlerdi mutmain.

Bir gün bu tıfl-ı bîhaberın kalb-i sâfına
Bir nokta-i siyah elem düştü bağteten,
Baktım o cebhe-i sihrin inkisâfına
Bir levha seyreder gibi lâkayd u handezen.

“Tabiatın –mutmain” ve “bağteten- handezen” kafiyelerini tevâfuk tarafını eşkâl ve hudûtda bile arayan kudemâ-yı şuarâ görselerdi şu beyitlerin beyit olabileceğine ihtimal veremezlerdi. Biz bunların pek güzel kafiyeler olduğunu hemen teslim ederiz. Kelime Arabî, Farisî, Tükçe, ne olursa olsun son hecelerde tevâfuk-ı tâmm buldukça şart-ı kâfiye mükemmelen hâsıldır. İşte bu kâide-i semâiyeye ittiba’ ettiğimiz içindir ki nazmımızda büyük bir vüs’at hâsıl oldu:

Evet, muhatabımın fikri pek musırr-ı haddi:

“O muğlekât-ı hayâliyyeden ne anlaşılır?
“Meâli yok, yine âsâr-ı bergüzîde adı...
“Şu hâl-i cehline erbâb-ı Fikret’in şaşılır!

Farzedelim ki şu kıt’anın birinci mısra’ını ez-kaza eski şâirlerimizden biri söyleyiverirdi, bîçâre kıt’ayı ikmâl için ne kadar müşkülâta duçâr olacaktı: “Musırr-ı haddi” kelimesine kâfiye bulmalı! Arabî ve Farisî kelimelerin Türkçe kelimelerle takfiyesine bugün sarahaten verdiğimiz cevaz kudemâ beyninde musarrah olmadığından bîçâre nâzım bir kere “musarrah” kelimesinin pençe-i tazyîkine düştü mü, artık “mukarrah” falan gibi bir kafiye aramaya başlar, nihayet kafiyenin te’sir-i bâridiyle münce mid bir manzûme vücuda getirebilirdi.

Kafiyelerimizin kesbettiği vüs’at sayesinde daha neler yazılabiliyor:

Fener civârı ki dönmüştü bir çemen-zâre,
 Şu'â-ı şems ile lebrîz-i şevk ü neş'e idi,
 Bakılsa fark olunurdu zılâl-i eşcâra
 Gülümsüyor gibi durmuş letâfet-i ebedî.

İşte “idi” , “ebedi” kafiyesi kabul olunmadıkça Süleyman Nesib Bey'in bu kıt'asını yazmak mümkün olamaz.

Câmid nazarlarıyla soğuk çehresiyle kış
 Ayrılmak istiyor fakat ayrılmıyor gibi,
 Örtter açar, bakar, yine örtter sehâibi,
 Birçok sürer bu hâl-i tereddüd, bu nazlanış.

“Rübâb-ı Şikeste”nin hemen her sahifesinde bu sevimli kafiyelelere tesadüf olunur. Cenâb Şahabeddin Bey'in eş'ârında da pek yeni, fakat rikkat-i sem'a tamamıyla muvâfık kafiyeleler vardır:

Onu kim dest-i râ'şedârıyla
 Çalıyor, perde perde inletiyor?
 Onu kim böyle gamla söyletiyor?

Tellerin lahn-ı inkisârıyla
 Hangi metrüke böyle eğleniyor,
 Hangi matem bu sesle söyleniyor?

Eski erbâb-ı fesâhat bu kıt'alardaki kafiyeleleri kabulde tereddüd ederlerdi. Şimdi ise mücâzdır: Muzari'lerin sonunda bulunmayan lâmlar kâfiyenin şartını muhafaza eder.

Şu tevsî'-i kâfiye meselesinde “kâfiye sem'a aittir” kaidesi kabul ve tatbik edildiği söylenip dururken ifrata düşülerek sâmi'a-hıraş birtakım kafiyeleler yaptığımız da olur. Bunlardan da birkaç misâl irâd ediyorum:

Sen olmasan... Seni bir lahza görmesem yâhûd
 Bilir misin ne olur?
 Semâ, güneş ebediyen kapansa, belki vücûd
 Bu leyl-i serd ile bir çâre-i teennüs arar
 Ve bulur

Tevfik Fikret

Penbe bir gül görünce, gönlümde
 Titriyor tatlı tatlı bir heyecan,
 Bana reng-i hicâb-ı nâzı heman
 Başlıyor ibtisâmını yâda.

H. Nâzım

“Yâhûd” o kadar Türkçeleşmiştir ki aslında bizim kullandığımız gibi maksûr değil memdûd bile olsa biz yine memdûd okuyamaz; “vücûd” kelimesi ise pek müsta’mel olmakla beraber lisân-ı nazımda ekser izafetle kullanıla geldiğinden memdûd okunması müreccahtır; hatta nâzımı bile kıt’asını okurken elbette “vücûd”un vâvını imâle edecektir. İşte bu iki kelime beyninde âhenk-i tevâfuk yok, kâfiyeye kusurlu demeye mecburuz.

“Gönlümde” kelimesinin sonundaki “de” hareke-i hafife iledir, “yâd” kelimesine mef’ûlü ileyh edatını ilave edince Türkçe kaidesiyle “de” hareke-i sakîle ile okunur. Binâenaleyh “yâda” ya mesela “cânımda” kâfiye olunursa da “gönlümde” olamaz. “Gönlümde” ye kâfiye yapmak için “yâda” yı hareke-i hafife ile okumak ise sem’-i rikkati parçalayacak müsamahât-ı bârideden olur.

Böyle müsamahalı kâfiyelerden birkaç tane daha:

Fakat ister misin bilmem ki ey hüsn-i hayâl-ârâ
 Olurken rûhumuz rûh-ı tabîatdan meserret-çîn
 Şu تنها cennet-i aşkın harîm-i sîne-gâhında
 Uyutsak hâtîrât-ı ye’sini kâbilse mâzînin
 Sâhir

Âhenk-i bâm-dâdına rüchân-nümûn olur,
 Söyler zavallı yolcuya bir nağme-i huzur.

Fâik Âli

Mezâr-ı muzlim-i âmâl, haşr-gâh-ı şuûn
 Olan dimağım içinde müebbeden uyumak!

Fâik Âli

Muhît-i zulmet-âlûd-ı hayât ü kâinatımda
 Olur kavs-ı kuzahlardan müşekkil bir cihan peydâ

Zâhir

O tahta parçası şaşkın ve mücterizdi; hayır,
 Hayır ümîd-i beşer bir serâb-ı muğfildir.

Fâik Âli

Açar ve belki bu ufk-ı nevîn-i sevdâdan
Koşar gelir bize bir tıfl-ı nazenîn, derken...

Hüseyin Suad

Eski nazımlarımızda kafiye semi'den ziyade mânâda sûret-i hatda aranılacağından lüzumsuz yerlere birçok tekayyüdât-ı kâfiye-perestâneye düşünülürmüş de sonra lüzumlu yerlerde müsamahalar ibzâl olunurmuş.

Mesela Türkçe mef'ûlü bih edatı olan “y” Arabî ve Farisî yâ-yı nisbet ile karıştırılarak birincisinin kesresi ikincisine ittibaen daima hafif ve memdûd okunmak şartıyla kafiyeler yapılır. Bunlarla kasîdeler söylenir-miş. Biz şimdi böyle bir tarz-ı takfiyyeyi istihkâr ederiz. Eski şâirimizin elinde bu gibi dekâyık san'atı gösterir bir kâide-i mutarrıda yok idi. Tevsîleri de tazyîkleri de hüsn-i tabiat, i'tiyad, taannüd gibi esbâb-ı muhtelifeden neş'et ediyordu; onları kaidersizlikleri içinde tezyîf edip dururken biz kafiyelerimizde metin bir kaideye istinad etmekle beraber böyle “hayal-ârâ –sinegâhında”, “kainâtımda – peydâ”, “hayır – muğfildir” gibi hangi nokta-i nazardan bakılsa birbirine kafiye olamayacak kelimeleri takfiyyeye kalkışırsak eskilerden bin kere ziyâde hedef-i istihzâ oluruz, bunu unutmayalım.

Şimdi mukaffâ kelimelerin birbirinden ne kadar tebâüd edebileceklerini biraz tedkîk edelim:

Edâlı bir kelebek pîş-i iğbirârımda
Uçar uçar mütenevvir zarîf, mest-i şebâb,
Çocukluğumdaki âvâre hırs u şevk ile ben
Peyinde-i cism-i girânımla eylerim pertâb
Konar, yakınlaşırım, şimdi tutmak üzere iken
Kaçup gider, bakarım dest-i ra'ş'e-dârımda
Durur kanadlarının bir gubâr-ı zerrîni...

“Rübâb-ı Şikeste”

Bu nazmın üç evvelki mısraı kafiyesiz olarak devam ediyor, lakin dördüncüsü hemen ikinci ile kafiye oluveriyor. O zaman kıt'a tarzıyla i'tiyad peyda etmiş olan kulak ikinci mısraın kafiyesini arıyor: O da dördüncü mısra ile geliverince zevk-i semâ'î tamamen hâsıl oluyor. Beşinci mısra'ın birinci mısra' ile mukaffâ olduğunu ise önce geçen kıt'adan hazz-ı âhengî istihsal ederek yeni bir âhenge muntazır kalmış olan semâ', -rakîk

bir nağme arar gibi biraz tereddüdle fakat memnûnen – arayıp buluyor. Yalnız son mısra' semâ'a ağır, yabancı geliyor. Bunda ufak bir tereddüd, bir râ'se-i tevakkuf başlarken:

Geçen zamanların ey hayâl-i hod-bînî ...

mısraıyla ikinci kıt'aya giriliyor. Yine bir yeni kafiye, yeni bir âhenk. İşte usûl-i takfiyyeye en güzel bir misal olan bu kıt'adan daha vüs'atlice fâsılalar ile de güzel kafiyeli nazımlar vücuda getirmek mümkündür. Hele hikâye gibi, tasvîr-i sâde gibi mevzuatta kâfiyenin hayliden hayli geniş fâsılalarla getirilmesine cevaz vardır. Çünkü bu yolda nazımlarda tab'-ı selîm süslü bir nesir okuyormuş gibi hafif bir âhenk bulursa kanaat eder. Bakınız şu hikayeciğe:

Zekâ tefelsüfe mâildi: muttasıl düşünür,
 Ve hep kıraat ü hatmettiği resâilden
 Birer hülâsa-i hikmet yapardı, sonra gelen
 Gelen geçen ne kadar âşinâsı varsa tutup
 Mütalaâtını söyler: Falan nasıl düşünür,
 Nasıl yazar, nasıl icmâl ü ictihâd eyler,
 Bütün bu şeyleri tekrar ederdi. Gâh unutup
 Gurûr-ı hikmeti şâirlenirdi, ben ekser
 Onun bu hâlini tercih eder de beklerdim
 Ki bir neşîde-i sünûh eylesin hayâlininden...

Rübâb-ı Şikeste

Bunda kâfiyeler evvelkine nisbeten daha müşevveş değil mi? Lâkin zararı yok, burada müheyyiç, müessir, şedîd, yâhûd ulvî bir mevzû nazm edilmiş, sade bir hikâye yazılıyor. Veznin ahengine kâfiyenin câ-be-câ zuhûr eden âhengi de inzimâm ediyorsa elverir.

Avflarına iğtiraren şimdi üstat Erkem'in şu iki kıt'asına nazar edeceğiz:

Uzakta bir kaya gördü... Gidip dayandı ona
 Sükûtu yerlerde nefsince zül sayan arslan!
 Vücûd garka-ı hûn... ser bürehne.. çehre gazûb
 Dururdu. Maksudı güya muhalled etmek idi
 O yerde heykel-i pür-dehşet-i celâdetini

İhâta etmek ile pâ-yı zî-salâbetini
 Yavaş yavaş o mübarek dimâ'-i müncemidi
 Tecessüm etti nigâhında bir kızıl merkûb
 Bunu görünce tahatturla zeynli der-ân
 O kan sızan yüreği yandı... yandı... yandı ona.

Birinci kıt'ada beş mısra kafiyesiz gidiyor. İkinci kıt'anın birinci mısra'ı birinci kıt'anın son mısra'ıyla kâfiye düşünce semâ'a bir memnuniyet gelerek "idi" ile "müncemidi" hatta "merkûb" ile "gazûb" kelimelelerinin mukaffâ olduklarını hissediyorsa da "der-ân"ın "arşlan"a hele "yandı ona"nın "dayandı ona" ya kâfiye olduğunu anlayamıyor. Bunun sebebi de biraz medd-i nazar edilirse tezâhür eder. Birinci bentte temâdî edip gelen kâfiyesizlikten sem'-i rikkat mütereddid iken ikinci bentte kâfiyeleri bulunca artık daima kâfiye aramaya başlıyor, evvelki âhenksizliğe mukâbil büyük bir ahenge âşik oluyor. Halbuki ikinci bentte yine kâfiyesiz mısraların temâdîsi semâ'ın evvelki memnuniyet-i hâsılasını izâle ediverdiğinden artık me'yusane bir inkıyâd ile bu âhenksizliği kabul ediyor. Manzumenin evvelindeki mısralara kadar yükselemiyor. İşte bu misâlden de anlaşılır ki bazen tertîb-i mutlak teşevvûş-i muntazamdan çok ziyade âhengi ihlal eder.

Tertipsizlik, mübalâtsizlik âtîdeki nazımda görüldüğü kadar olursa nazmın âhengini aramak ihtizazsız nağme bulmaya çalışmak kabilinden olur:

Niçin temâs-ı zılâlîyle söndü gözlerimin,
 Şûh bir kahkahayla bitmek için,
 Leb-i ma'sûmunuzda pâk ü nezîh
 İnkişâf eyleyen tebessümler?
 O ibtisâm-ı emel handeden kanadlarla
 Bir esîri menekşenin meselâ
 O muattar-ı samîm rûhunda
 Sabahın etmeli enfâs-ı bâkiriyle su'ûd
 Gâh bir fecre gâh bir buluda,
 Her ibtisâma bir âğûş-i i'tilâ mev'ûd.

Zâhir

Birinci kıt'ada kâfiye teşkil etmesi lazım gelen "nezîh" ve "tebessümler" kelimeleri hiçbir yere bağlanamadan meydanda kalıveriyor, "kanad-

larla” yı “meselâ” ya kâfiye yapmakta tab’-ı selîm tereddüd ediyorİ “rûhunda” ya “buluda” yı kâfiye getirmek de böyle; kıt’ada kâfiye olarak yalnız “su’ûd” “mev’ûd” kelimeleri kalıyor. Manzûmede biraz fikr-i tertîb takip edilseydi kâfiyesiz mısırâlardan kat’-ı nazar bir kere “kanadlarla”, “meselâ”, kâfiyeleri yazılınca bari bir de “ruhunda” getirilerek bu kelimenin de diğeri ikisiyle mukaffâ olması ihtimali ihtâr edilmez, o zaman aşağıda “buluda” kelimesinin “rûhunda” ile mukaffâ olduğı daha kolay anlaşılırdı.

(*Servet-i Fünûn*, Cilt. XX, nr. 505, 2 Teşrîn-i sâni 1316, s. 163-170.)

-II-

Şimdiye kadar gösterdiğimiz misallerle evzân ve kavâfinin şerâit-i tatbikiyesi izah edildi zannedirim. Nazımlara bir kere de ifade ve tertip itibariyle nazar edelim: Nazmın bir lisân-ı mahsus bulduğunu, biraz şiir okuyabilenler bile anlar, teslim eder. Fakat bu lisân-ı mahsus nedir? Kavâidi mazbut mudur? Yoksa her şâirin kendine mahsus bir lisânı mı vardır? Bunlar birbirinden muğlak mesâil olmakla beraber lisân-ı nazm hakkında da efkâr-ı musîbe beyanı ihtimal haricinde addolunamaz. Lisân-ı nazm-ı mûciz, binaenaleyh nesir lisânından kuvvetlidir. Bu bir esas addolununca kelime, ibâre haşivlerine nazımda hiç mesaj gösterilemez. Bu lisân-ı tabii olmaktan ziyade tabiatten mütevellid âhenk-i lisânîdir. Binaenaleyh âhenk uğruna cümlelerin tertibât-ı tabiiyesi feda olunur; takdîm-i tehiri gibi, hazf-ı tekrar gibi birçok vesâita müracaatla vezin ve kafiyenin matlub olan âhenk istihsal edilir. Şu kadar ki cümleleri, terkipleri, kelimeleri herc ü merc ederek âhenk uğruna mânâyı feda, hatta müeddâyı anlayılamayacak kadar ihfâ bir zaman tecviz edilemez. Demek ki lisân-ı nazm birtakım kavâid-i mahsûsaya tâbidir, her ciddi şâirin bir lisân-ı mahsûsu da vardır. Lâkin biz bunlardan ayrı ayrı bahsetmek istersek makale değil, risâle yazmalıyız. Maksadımız ise eş'âr-ı cedîdede görülen büyük bir eser-i terakkîden bahsetmektir. Eski manzumelerde beyitler, hatta mısralar ayrı ayrı mânâları ifade eder, yani bir ibâre nihayet bir beyitte hitam bulurdu. Şimdi bir cümle bazen üç hatta dört mısra ile yazılıyor. Nesir yazar gibi "ulama" tabiriyle en iyi ifade edilecek yolda şiirler inşâd olunuyor. Evvelleri pek küçük mikyasda kabul olunan bu usûl tadrîcen teessüs etti, tevessü' etti. Bugün nazmımızı ihyâ edecek mertebeye kemâle vâsıl oldu. Söyleyemeyecek zannolunan şeyleri hep bu usûlü ihtiyar ile söylüyoruz. On sene evvel neşredilmekte olan bir risâle-i mevkûtede mûnderic "*Kumru*" unvanlı manzume-i nâcizde şu bend vardı:

Kumru Allah için sükût eyle!
 İşte parlak şafak ayân oldu
 Âsumân-ı safâya gül doldu,
 Gülüyor her cihet, yine böyle
 Âh edersen nedem gülersen sen?

Merhamet etti bak eşin de sana,
 Gözünün nûru eyliyor imâ
 Aşkını, etmez artık istiğnâ:
 Geliyor nâz ile şu cânibden
 Sus! Nihâyet o yâri cezbetdin
 Ben garibim ki... sen bile gitdin!

O zaman bu zavallı bendceğiz bir iki beytinde cümleler mısradan mısraya merbût olduğu için hayli itirazlara uğramış idi; hatta elfâza itinâyı mahsusuyla benâm bir şâirimiz “kumru” nun bir güzel şiir olduğundan taltifen bahsederken “âh şu lafız kusurları, atlamalar, ulamalar olmasaydı!” demiş idi. Eâzım-ı üdebâmızın âsârında ender olarak görülen ve müsamaha tevsim [tersim] edilen böyle ifadeleri on, on beş sene evvel birkaç nev-heves kabul etmeye çalışıyorduk, bu cüretimizden kendimiz de korkuyorduk. Bugün o lafız kusurlarının, atlamaların ulamaların nazmımız için ne kadar kati’ bir ihtiyaç olduğu anlaşıldı, herkes böyle yazıyor. Servet-i Fünûn’un edebiyatımıza başka hizmeti olmasa bu yolda yazılmış manzumeleri neşre delâlet etmesi tarih-i edebîmizde nâmını ile’l-ebed pâydâr edecektir. Bir kere düşünelim: Bu kusurlu, müsamahalı görülmek istenilen merbut ifadeler, vezni en tabii ve sade bir usûl-i hecâdan hesab-ı benândan ibaret olan Fransız nazmında mevcuttur. Ya biz ef’ail ve tefâ’ilin pençesinde zebûn iken niçin mutlaka bir sözü bir beyitte bitirmek mecburiyetini tahammül edip duralım? Araplar aynı kelimenin harflerini iki mısraa ayıracak kadar müsamahalarda bulunuyorlar, Frenk mukallitliği ile ithâm olunan yeni şâirler daha Araplar’ın yaptığını yapamadı!

Nazımda bu kadar fevâidi görülen merbut ifadeler için acaba bir kaidede, bir had tayini mümkün müdür? Zannetmem ki kabil olabilsin. Bu da güzel yazmak gibi yalnız iktidara, hüsn-i tabiata muhavvil bir şeydir. Mâamâfih denilebilir ki nazmın ifadât-ı merbûtesi en ziyade tasvirde, tahkiyede insicâm ve selâset gösteriyor, tebliğ-i hissiyatta o kadar muvafakiyet bahş olamıyor. Biraz düşünülürse bunun sebebi anlaşılır: Mısraları, beyitleri merbut okumak için son kelimelerde, kafiyelerde tevakkuf etmemek zarurîdir, bu da âhengi az çok duçâr-ı tereddüd eder. Şiir tercümân-ı hissiyât oldukça lisânının şiddeti ahengin tamamıyetini istilzam ettiği, daha doğrusu âhenkde ufak bir tevakkuf kuvvet-i beyânı rahnedâr eylediği için kalbin feverânlı zamanlarında dehân-ı şâirden cûşân olan hissiyatı en müessir en belîğ âhenk ile ifade elbette fikr-i sanata daha muvâfıktır.

Bu usûlde güzel yazılmış eserler pek çok bulunabilir:

Gözünde gözlüğü, kırpıntı bohçası yerde,
Dikiş dikip otururken değirmi minderde,
Çocukları alıp etrafına büyük anne
Diyordu esneyerek: - Nerde mâvişim Sevdine?

“Nüşa-i mümtâze”

Defâten bir yağın sehâb-ı siyâh
Ufk mer’iye etdi istilâ;
İnce bir båd-ı tîz-per nâgâh
Leblerinden sadâ-yı istihzâ
Saçarak geçti, bahr-ı kuhsârâ
Düşdü bir lerze-i elem, derhâl
Uçdu yerden remîde rûh-ı melâl
Bir enîn-i zâ’if ü âvâre.
Sonra arzı, havayı, deryâyı
Setr edip reng-i mevcedâr-ı sehâb
Çıkdı fertût-ı hadşe mâye-i şeb,
Dişleri pürgâjend hırs ü gazâb
Hufre-i çeşmi pür zalâm-ı türâb
Bâl-i sâkîyla cümle eşyâyı
Kavrayıp sıkdı, bir sükût-ı mehîb
Eyledi rûh-ı âlemi terhîb!

“Nüşa-i mümtâze”

Bugün açız yine evlâtlarım diyordu peder,
Bugün açız yine, lâkin yarın, ümid ederim.
Sular biraz daha sakinleşir... Ne çâre kader!
-Hayır sular ne kadar çoşkun olsa ben giderim,
Diyordu oğlu, yarın sen biraz ninemle otur,
Zavallıcık yine kaç gündür işte hasta...
Olur;
Biraz da sen çalış oğlum, biraz da sen çabala,
Ninen baban, iki miskin, biz artık ölmeliyiz...
Çocuk düşündü şikâyetli bir nazarla: -Ya biz?
Ya ben nasıl yaşarım siz ölürseniz?...
Hâlâ

Dışarıda gürleyerek kükremiş bir ordu gibi
Döverdi sâhili binlerce dalgalar, asabi.

“Rübâb-ı Şikeste”⁴⁴

Şu üç misalden birincisi gayet sâde, ikincisi şâirâne birer levha-i tasvîr, üçüncüsü de mükâleme ile karışık bir hikâyedir. Bütün bütün tasvir ve tahkiye dairesinde kalmayan eş’ârın bazılarında da tarz-ı nevîn ifade-i muvaffakiyet-bahş olabiliyor:

Senin sesin gibi bir aks-i nâz-ı rûh-nevâz
Bir in’ikâs-ı niyâz
Gecenin sîne-i zilâlınden
Süzülüp dağlara, sehâbelere
Terâneler serper.

O dem ki bülbül-i şeydâ...
Şu mai gölgelerin,
Şeb-i â’mâk-ı pür hayâlınden
Gûş-rûh-ı leyâl-i bî-habere
Neşîdeler serper...

Hüseyin Suad

Daha ziyade heyecan-ı hissiyat ile sünûh eden şiirleri bile iki usulü-müzle güzel nazm etmek mümkündür, nâzım Tefîk Fikret gibi mâhir bir sanatkâr olursa:

Bir buçuk, işte bir buçuk saat
Bir küçük, rûhsuz neşide için,
Bu kadar sa’y, itinâ, zahmet
Topu bir kıt’a ya kasîde için!

Âh, ey pîş-i istifademden bî-tevakkuf uzaklaşan mevcât,
Ey mübarek dakikalar, sizi ben
Böyle gayb eylemekdeyim, heyhat!

⁴⁴ “Balıkçılar” şiirinin tamamı için bkz. Tefîk Fikret, *Rübâb-ı Şikeste*, s.18-21.

Bilirim, bir nefesde, bir demde
Koca bir kâinat-ı zinde doğar,
Canlanır bir hayat, bir hilkat.

Öyle zî-ruh var ki âlemde
Bir buçuk saatin içinde doğar,
Yaşarım, itmâm-ı ömr eder... ibret!

“Rübâb-ı Şikeste”

Biraz da şu nevîn tavr-ı beyânda nasıl ifrâta düşülebileceğine bakalım:

Temâyülât-ı esîri-i rûh-i masûmum
Bütün tezehhür-i âmâl içinde, müstesnâ

Bir i'tilâ-yı semâviyle, bir hayâle, uzak
Fakat uzaklığının mübhemiyyetiyle rakîk

Ridâ-yı şî'r-i şebâbı içinde bir mahmûm
Hayâle âid idi...

İkinci kıt'anın ikinci mısraındaki “idi”ye gelinceye kadar şiirin mânâsını anlamak mümkün değil. Cümle uzun olmuş demek istemiyorum, bir sözü belki beş, hatta altı mısrada bitirmek esasen mümkündür. Fakat burada araya giren cümleler, sıfatlar, edatlar zihni teşvîş ediyor, yoruyor. Bir ulvî tasvirin elvâh-ı gûnâ-gûnu, bir mufassal hikâyenin vakâyı'-ı mühimmesi şâirin fikrini tazyîk etse de böyle müşevveş, baîd râbıtlara dökülse yine bir dereceye kadar mazur olur, fakat küçük bir fikri ifade için bu kadar külfet-i nazm makbul olabilecek teceddüdlerden değildir. Fâik Âli Bey'in:

Şehâblarla mülevven ziyâların, berrâk
Ve pür sükûn-ı şegaf, pür nüvâziş-i cereyân
İsâle etdiği şelâle-i esîr elvân,
Nasıl revân-ı leyâlin, samût-ı istiğrâk,
Samîm-i hissine bûsişleriyle câriyse
Benim de mülhem-i sevdâsı olduğum hisse
Harîm-i sâmit-i rûhum bir âşiyân olsun...

Nazmındaki tarz-ı rabt ifadede bütün bütün makbul olabilecek surette değildir. Çünkü cümle-i mu'terize ziyâdece getirilmiş, biri zihnen bir köşesinde hıfz olunmaya çalışırken öbürü zuhûr ediyor.

Bir de müstezadları bir mısradaki itmâm edilemeyen fikri itmâm, yâhûd bir fikr-i tâmı te'kid gibi yerlerde getirmek, bunların sonunda tev-kifi temin ve binâenaleyh âhengi takviye ettiği için, daha ziyade muvaffakiyet bahşolur. Binâenaleyh H. Nâzım Bey'in şu:

Doldu bütün bahâr ü zemîn ü hevâ, hele
Fertûde-i şebi
Titretti ihtilâc ile bir hande-i gurûr.

nazmına da tertîb ve âhenk itibariyle kusur bulmak kâbil olabilir.

Merbût mısralar ve beyitlerle nazmedilmiş eş'âr uzun uzadıya tedkik edilse aralarında nâkısali birçok nazımlar bulmak kabil olursa da yukarıda söylediğimiz gibi zevke, hüsn-i tabiata muhavvel olan bu usulün teşrihi ihtilâf-ı tabâyi' sebebiyle hayli münâkaşâtı mûcib olabilir. İhtimal ki bana muakkad görünen bir nazım başkasına göre vâzıhtır. Herhalde bu usulün ahengi az çok ihlâl, fikri bazen işgâl edebileceği unutulmamalı, hele her şiirde kabulü mültezim olmamalıdır demekte tereddüt etmem.

Şimdi kelimelerimize nakl-i bahs edelim: Yeni kelimelerin gazetelerde ne kadar mübâhaseler, münâkaşalar tevlîd ettiğini düşününce bu meseleye dokunmaktan korkuyorum. Fakat sualler bekliyor, cevap vereceğimizi de taahhüd etmiş idik:

Bir lisâna yeni bir kelime nasıl girer? Nasıl kabul olunur? Bunun kavânîn-i külliyesinden bahsetmek iktidarımın fevkinde olmakla beraber lisân-ı nazımda yeni kelimeler isti'mâli için bir kaide beyânından çekinmeyeceğim: Yeni mânâyı ifade için isti'mal olunan ve zebanzed kelimeler arasında mukâbil-i tammı bulunmayan yeni kelime fevkalâde garip olmak ve âhenk-i teşekkül ve telaffuzca kelimât-ı müsta'meleyle benzemek şartlarıyla mergûbdur. Kaide pek mühim görünüyor değil mi? İzâh edeyim: Yeni bir mânâ, bir fikir ifade edilmek istenilir. Meselâ cânânın nigâhında gayet hafif, nurdan havadan nazik, rakîk bir hassa tasavvur olunur, görülür. Şâir bu hassayı bu rikkat-i mahsûsayı bir kelimedede söylemek ister, onu o kadar beğenir, o kadar rikkatle sever ki meâl-i nâzenîni koca bir ibare ile söylemekten çekinir. O zaman "esîr" kelimesiyle mülhem olursa onu hemen şiirine alır, almakla sevincinden çırpınır! İşte bu tarz kabul

pek makbuldür. Kaidemizi de tamâmen izâh ediyor. Kelimenin yeni bir mânâsı var; diğer kelimeler arasında mukâbil-i tâmmı yok, ıstılahattan olduğu için garabetinin derecesi de mahdûd; vezniyle, harflerinin hiffetiy-le birçok zebânzed kelimelerin aynı... “esîr” o kadar hoş-âyende, latif bir kelime ki işte on on beş sene evvel nazmımızda mevcut değil iken şimdi ibzâl olunup duruyor.

Yeni isti'mâl olunacak her kelime “esîr” derecesinde, o kadar muvafakât-ı mutlaka ile beyân ettiğimiz şerâita muvâfık olmalıdır demek istemiyorum. Kaidemizin tevsîa tahammülü vardır. İşte size dört kelime daha: Hızâb, âğâşte, meshûf, -âgîn. Bunlar “esîr” kadar güzel değil, derece-i lüzumları da onun derece-i lüzumunda addedilemez, mamâfih bir kere tedkîk edelim:

Geçerdi böyle bütün
 Hayât-ı mâziyem âlûde-i gubârındım...
 Kaçar da pîşgehimden perîde reng-i fütûr
 İlelebed mestûr
 Kalırdı dûd-ı turâbı hızâb-ı devriyyede
 Şûrîde,
 Hüzn-nümâ, küskün
 Hayât-ı âtiyem âğâşte-i zalâm-ı adem.

H. Nâzım

Eski şiirlerde bilâ-lüzum ve fâide, hatta ibrâz-ı hüner maksadıyla ibzâl olunan kelimât-ı garîbe arasında belki bu elfâz da müsta'mel idi, fakat eş'âr-ı cedîdede birkaç seneden beri görülen bu kelimeler öyle göz bağıcılık eder gibi kullanılmıyor. “Hızâb” boya demektir, bunun yerini tutacak kelime yok, hatıralara levn, renk gibi kelimeler gelebilirse de bunlar boya demek değildir. O kadar değildir ki kâmûs hızâb için “nesne boyayacak boyaya denir” diyor, yani “hızâb” kelimesi zihne madde-i levniyyeyi ihtar ediyor. Binaenaleyh bu kelime bir fikr-i nevîni müfid olmak itibariyle kâidemize muvâfıktır. Yalnız lafzı sakılce. İşte burada şerâit-i kâideden birine az çok hâlel ârız oluyor. Mâmâfih bu tasavvur kelimenin lüzûm-ı kat'iyyesine nazaran bağışlanır. Zaten “hızâb” da bulduğumuz siklet “esîr” kelimesinin letâfetiyle mukayese olunursa ancak tezâhür edebilir.

“Âğâşte” bulanmış demektir. Buna muâdil bir kelime var mı? “Âlûde” var denilebilirse de o “âğâşte” ... ihâta mânâsını tazammun et-

mez. Binanenaleyh “âgâste” lüzumlu “kuvvetli” bir lafız. O kadar nazik ve güzel değilse bile bu siklet-i nisbiyye onun da kabulüne mâni olamaz. “Âgîn” dolu, dolmuş demektir. Bunu biz doldurucu mânâsına da kullanıyoruz, pekâlâ ediyoruz. Kelime adeta bir edat gibidir, nereye olsa ilave edilebilir. Birçok kelimelerle kafiye olduğu da düşünülürse “âgîn”ı nazmımız için pek kıymetli bir gevher-i- nevîn olarak telakki etmekte mazur oluruz. Mânâsının garâbeti de adeta garâbet denilemeyecek kadar hüküm-süzdür. Böyle edat kabiliyetinde, edat şeklinde kelimelerin mânâsı buldukları cümlenin mânâsı anlaşılırken tabiatıyla, bilâ-külfet, kendiliğinden anlaşılır:

Biraz hayat ve harâret şu cism-i sengîne!

Biraz çiçek şu hazîn kabr ü haşyet-âgîne...

“Rübâb-1 Şikeste”

Meselâ şu beyitte ” âgîn”in mânâsını anlamak için lugata müracaat etmeye lüzum var mıdır?

Sırası gelmiş iken söyleyelim: “agîn” gibi ancak diğer bir kelime ile terki olunarak kullanılacak Farisî edevât ve kelimât iki lisân-ı nazımda pek ziyade hüsn-i kabûle mazhar oluyor. Bunların isti’malinde makul bir sebebe mesned olmayarak eski şuarânın iltizam etmekte oldukları ihtiyattan artık vaz geçildi. Evet, biz şimdi “haclegâh” dediğimiz gibi “giryegâh” da diyoruz, “handezâr” da yazıyoruz. Acemlerde ihtimal ki sem’e mütevâkkıf olan böyle terkipleri biz kıyasen yapıyoruz. Kendi lisânımızda makul ve mutedil olarak icra edeceğimiz tasarrufat ve ıslahata kavâid ve tahakkümât-ı fârisiye müdahale edemez.

Şimdi “meshûf” kelimesine gelelim:

O meshûf-1 meserret günlerin yâd-1 melâliyle

Bugün ayrılmıyor minâ-yı lebrîz-i saâdetten...

“Rübâb-1 Şikeste”

“Meshûf” pek ziyade susamak mânâsına olan “sehâf” dan gelir. “Meserrete susamış” günler makamında başka ne diyebileceğiz? “Atşân-1 meserret günler” mi diyelim? .. Evvela “atşân” tamamen “meshûf” mânâsına değildir, olsa bile lafzı sakîl, bizim lisân-ı nazmımıza “meshûf” kadar yakışamaz. Bunu da kaidemize muvâfık bulur, kabul ederiz.

“Garam”, “minten”, “ecfân”, “ihtilâç” ihtinâk” “tüveyce”, imtisas”, “tûde”, “tiraje” gibi eş’âr-ı cedîde ibda’ yâhûd âsâr-ı sâlifeden ihyâ edilmiş daha birtakım kelimeler var ki çoğu ıstılahât-ı fenniyyeden, bazıları da sırf lugat-ı gayr-i me’nûseden olmakla beraber pekala yazılır, kabul olunur, bunların garâbetleri nisbîdir. Kâide-i mevzûanın şerâit-i sâiresine de tetâbuk eder. Ayrı ayrı misâller iradına hacet yok, yeni manzumelerin hemen hepsinde böyle birer kelimeye tesadüf edilir.

Her yeninin bir sû-i isti’male uğrayacağında şüphe yoktur. Bu yeni kelimeler yazılmaya başlar başlamaz sû-i isti’mal de kendini göstermişti. Artık mukâbili bulunsun bulunmasın, lüzumu olsun olmasın nâşinîde, nev-tırâşde kelimeler yağdı. O zaman itirazlar da çoşuverdi. Bir taraftan iyi kötü bu itirazların tehâcümü, bir taraftan mesela Hüseyin Dâniş Bey’in, Osmanlıca lisân-ı mâderzâdı olmadığı için, kendisine garip görü-nemeyen yüzlerce yeni kelimeler yazıvermesi şâirlerimize itidal lüzumunu hissettirmişti.

Bir zevrak-ı nahîf açıb bâd-bân, yazık,
Uçmakta tâ uzakta: Semenbâl bir hamâm,
Bâzen uçar uçar da çıkar sadr-ı lücceye
Bâzen batar görünmez olur zîr-i iltitam.

Hüseyin Dâniş

İşte “zîr-i iltitâm” şivesinden kat’-ı nazar yalnız şu “iltitâm” kelimesi bizim nazma girer şeylerden değildir. Bunu kabul ettikten sonra artık kâmustan, burhandan binlerce kelimeleri alabiliriz. Hatta bunların ekseride lisân-ı şiiire pek lüzumlu olur. Lakin o zaman Osmanlıca değil Arapça, Acemce yazmış oluruz. Sonra birgün biri çıksa da Almanca, İngilizce kelimelerle mâlâmâl şiiirler yazsa itiraz etmeye hakkımız olamaz. Bir lügati kâmus veya bürhanda aramakla Fransızca luğat kitabında aramak beyninde hiç fark yoktur. Hâsılı itidale riâyet etmeliyiz. Kelimât-ı cedîde hakkında yukarıda beyan etmek istediğimiz düsturda işte bu iltizâm-ı itidâl emelinden münbaistir.

Mütâlaamızı başka bir nokta-i nazardan şu şekilde ifrâğ edebiliriz: Düşünölmüş bir şiiirde yeni kelimeler bulunabilir; Fakat yeni kelime yazmak için bir şiiir düşünölemez... İbrâz-ı hüner hevesiyle olmayıp da şâirin, sanatkârın samîm-i ruhunda hissettiği bir lüzum üzerine ibdâ’ edeceği kelime o kadar tab’a mülayim, hoş âhenk, hoş edâ düşer ki bunu oku-

yan mânâsında tereddüt ederse nazma değil, kendisine hiddet eder. Bilakis kelime hatırı için söylenilmiş şiirler o revnaksız, ruhsuz mânâlar arasında yeni yeni kelime mezbeleğe atılmış cevher mahfazası gibi kalır. Belki mahfazada bir dürr-i girân-bahâ vardır, fakat orada bulduğuca buna kim dokunacak?

Kelimelerin şiirlerimizde nasıl okunması lazım geleceğine dair de bugün oldukça kati bir kâide beyânı mümkündür. Türkçe kelimeler daima tabiat-i asliyyeleriyle maksûr, Arabî ve Farişî kelimelerden Türkçeleşmiş olmayanları memdûd, Türkçeleşmiş olanları ise yine daima maksûr okunur. Şimdi bu kaidenin kabulünde büyük bir müsaade-i müsamaha-karâne nazarıyla bakılacak, değil mi? Evzân-ı aruziyyede Türkçe kelimeler tabiat-i asliyyelerini muhafazaya neden mecburiyet olsun Arabî ve Farişî kelimelerin Türkçeleşmesi ne demek? Siz bunları hep istediğiniz gibi şiir yazabilmek için ortaya atıyorsunuz, sonra da kaide vaz'ettik diyorsunuz... İşte itirazlar, hücumlar... Fakat insaf ile düşünmeli, acaba bugün müsâmaha denilebilecek hiçbir şey yapıyor mu? Eski, hatta o kadar eski değil, otuz kır sene evvelki şiirlere bir nazar edilirse öyle müdhiş müsâmahalar, kusurlar görülür ki insan o kadar kaide-perest geçinenlerin bu derece tenâkuza düşmelerine hayret eder. Türkçe fiilleri, edatları, isimleri, zamirleri, sıfatları, istedikleri gibi hem memdûd hem maksûr okurlar, Arabî ve Farişî kelimâtı eşkâl-i asliyyeleriyle memdûd veya maksûr okumakta ısrar edip dururlarken kimini lüzumundan ziyade uzatırlar, kimini bifaide kısaltıyorlar. Böyle muhtelif, müşevveş tazyikler, tecvizler arasında yazılan nazımlara fasih diyeceğiz de makul bir kaideye müstenid olan bugünkü nazmımızı beğenmeyeceğiz öyle mi?.. Lisân-ı nazm daha âhenklidir, fakat yine lisândır. Biz diyoruz ki nazmımızda mümkün olabildiği kadar şivemizin, lisânımızın mukteziyâtına tevfiik hareket edelim. Mesela “beyaz”, “siyah” gibi muhaverâtımıza girmiş, Türkçeleşmiş kelimeleri memdûd okumakta mânâ yoktur, fakat bunlar bir terkibe dahil olunca tabiat-i asliyyelerine rücû' ederler, o halde maksûr okunamazlar.

Bir beyaz lerce, bir dumanlı uçuş,
Eşini gâib eyleyen bir kuş...

Cenab Şahabeddin

“Beyaz”ın elifini çekerek bu beyti söylemek mümkün müdür? Olsa bile “beyaz lerce” bir uzun herze olmaz mı?

Atmışdı bu manzar beni hemreng-i teneffür
Bir havf-i siyâha”

“Rübâb-1 Şikeste”

Burada da “siyâh”ı kısa okumak câiz değildir. Sonlarında “y, h” bulunan Türkçe kelimeleri bazen memdûd okumayı tecvîz ediyoruz. Hatta bu harfler fiil, mef’ûlü bih ve mef’ûlü ileyh edatları oldukça tabii olmayan, âhenk-i lisâna tevâfuk etmeyen bu memdûdiyetler ihtiyarda zaruretimiz var: Bir kere fi’il, mef’ûlü bih ve mef’ûlü ileyh isti’mâli o kadar tabiidir ki hurûf-ı imlâyî kısa okuyacağız diye lisânın bu erkânını nazımdan kaldıramayız. Yalnız bunda da bir itidal gözetmek lazımdır: Bir şiirde böyle memdûd okunması zaruri üç dört fiil, mef’ûlü bih falan geldi mi âhenk rahnedâr olur. Bunun için bunlarda ihtiyat etmeli, hele kabil olursa “y”lerle “h”leri eczâ-yı âruzîyyenin maksûr noktalarına tesadûf ettirmelidir. Bunlar vezinlerin sonuna geldikçe ahenge hiç zarar vermiyor. Mesela:

Uzaktan bir kuşun gâhîce bir feryâd-ı pîrânı
Çıkub ka’ar-ı sükûnetten
Ederdi leyle-i beyzâya nermîn bûseler ihdâ.

H. Nâzım

Nazmın “ederdi” kelimesinde “ye” dalı ziyadece med ediyor, fakat çaresiz bir kusur, şâire bu fiili yazma diyemeyiz ya!

Bir beyaz lerze, bir dumanlı uçuş,
Eşini gâib eyleyen bir kuş
Gibi kar
Geçen eyyâm-ı nevbahârı arar.

Cenab Şahabeddin

Bu kıtada iki mef’ûlü bih yâ’sı var: “Eşini”deki memdûd okunuyor. Keşke o da “nevbahârı” gibi maksûr okunsaydı. Ne çare ki okunmamış, şâiri mazur görmeli. Şu misallerde memdûdiyetlerin ne kadar elim bir zarurle kabul edildiği nazar-ı dikkate alınırsa bunların tekerrürü nasıl makbul olamayacağı da tebeyyün eder.

Yeni nazımlarda kusur addedilmek istenilen “vasl-ı ayn” meselesinden bahsedelim mi? Aman bu Türkçede hiç okunmayan “ayın” lar pây-ı nazma asılmış ne ağır bir külâh idi. Onu hamd olsun fırlattık, attık. Şimdi

“âdet” “âli” gibi kelimeler “ayın” larına hiç ehemmiyet verdiğimiz yok, bunları elif gibi vasl ediyoruz ve etmeliyiz, telaffuz etmediğimiz, edemediğimiz bir harfi mahrecine göre okumakta beyhude yere niçin ısrar edip durmalı?

Yeniliklerden bir “ve” bir de “evet” var. Doğrusu ben kendi hesabıma bu vavı kolay kolay kabul edemem. Lisân-ı tekellümde hemen hiç kullanılmayan bu meftûh vavı lisân-ı şiire kabul etmek bilmem o kadar kolay yapılabilir bir şey midir? Yapılırsa kabul-i âmmeye mazhar olur mu? Bu vavları yazanlar derece-i lüzumunu beyan ve izah etseler belki herkes kabul eder, yazardı. “Evet” kelimesine gelince, bunu da pek iksâr ediyoruz, Süleyman Nesib Bey’in şiirlerini okursanız bu “evet” lerden bir kucak bulursunuz.

Nazmımızın elfâzına aid olarak daha pek çok tafsilat vermek, dile getirmek mümkündür, daha muhtelifi fiyh olabilecek hayli fûrû’u muhâkeme etmelidir. Mâmâfih biz bu kadarla iktifa edeceğiz. Esaslı noktaların kâffesini nazar-ı tedkikten geçirmeye çalıştık. Bundan sonra nazımlarımızın mânâlarına, ruhlarına müteallik olarak beyân-ı mütaalât edebiliriz. Elfâza aid mülâhazât arasında irâdı lazım gelen terâkib-i cedîde bahsi de daha kolay ifhâm-ı maksad emeliyle ileriye ta’lik ettik.

A. Nâdir (*Servet-i Fünûn*, C. XX, nr. 506, 9 Teşrîn-i Sâni 1316, s. 178-183,186)

“THE ARTICLE NAMED “OUR POETRY” IN THE PROCESS OF THE DECAY
OF SERVET-İ FÜNUN LITERARY”

Abstract

Poets and writers gathered around the magazine, called *Servet-i Fünûn*, and constituted a community known by the same name, have opened a new era achieving innovations and bringing new understanding, especially between the years 1896-1901, in the field of poetry and prose, particularly in language. However they have been criticized because of their fancy language with new words and adopting an understanding of literature away from the public. After a while, this community with a particular understanding of literature and thought dissolved. The reason for the first crack to prepare the ground for dissolution of the community is “Şiirimiz” (Our poetry), the article of A(yn) Nadir (Ali Ekrem). He wanted to publish it in *Servet-i Fünûn*, but it was published after subjecting to censorship by Tevfik Fikret. In this article, we will not only try to find out the position of it among the literary discussions of that time, but also will criticize and compare it with its another version published afterwards in *Malûmat*. So readers will see censored parts of it for the first time..

Keywords

A(yn) Nâdir, Ali Ekrem, Servet-i Fünun, Malûmat, Şiirimiz, Decadence.